୩୩

ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗର ସମାନତା

GENDER DISCRIMINATION AND GENDER EQUALITY

ଏହା ପୂର୍ବରୁ ତୁମେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଢିସାରିଛୁ । ଯଦିଓ ଆମ ସମ୍ବିଧାନ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଅସୁବିଧାକୁ ଦୂରେଇ ପାରିଛି । ତଥାପି ପ୍ରକୃତରେ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖାଦେଇଛି । ଯାହା ଫଳରେ ଭାରତର ମହିଳାମାନେ ସମାନ ପ୍ରକାର ପ୍ରସ୍ଥିତି ପାଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ ତୁମେ ଲିଙ୍ଗର ପ୍ରଭେଦ କେଉଁ ହିସାବରେ ହୋଇଛି ତାହା ଜାଣିବ ।

ତୁମେ ଏହି ଦୃଶ୍ୟଗୁଡିକୁ କଳ୍ପନା କର ।

କ. ତୁମେ ବସ୍‌ଷ୍ଟାଣ୍ଡ୍‌ରେ ବସ୍ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛ, ସେତେବେଳେ ଜଣେ ପୁରୁଷ ଛୁଞ୍ଚ ଓ ଗରମ କପଡ଼ା (wool) ଧରି ବୁଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଜଣେ ସ୍କୁଲ ଝିଅ ଯେ କି ବସ୍‌କୁ ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା ଗୋଟିଏ ତେନ୍ତୁଳି ଗଛ ଉପରକୁ ଚଢି କଞ୍ଚା ତେନ୍ତୁଳି ଚାଖିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଖ. ତୁମ ପଡୋଶୀ ଭାବେ ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇଜଣ ରହୁଛନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀ ଜଣକ ଘରେ ରହି ସେମାନଙ୍କ ଦୁଇବର୍ଷ ଝିଅର ଯତ୍ନ ନେବା ସଙ୍ଗେ ଘରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଘରୋଇ କାମ କରୁଥିବା ବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀଟି ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ମ୍ୟାନେଜର ଭାବେ କାମ କରେ ।

ଉପରୋକ୍ତ ଏହି ଘଟଣାଗୁଡିକ ତୁମକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା କି ? ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଘଟଣାଗୁଡିକୁ ଦେଖି ଅନେକ କଥା କହୁଥିବେ ଓ ଭାବୁଥିବେ ଯଥା–

୧. ହେ ! ଦେଖ ଏ ଲୋକଟି ମହିଳାମାନଙ୍କ ପରି ସୁଇଟର୍ ବୁଣୁଛି ।

୨. ଗୋଟିଏ ଝିଅ ପିଲା ହୋଇ ଗଛ ଉପରକୁ ଚଢିଯାଉଛି ।

୩. ଏହି ଲୋକଟିକୁ ଦେଖ ଜଣେ ପୁରୁଷ ହୋଇ ବାହାରକୁ କାମ କରି ଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଘର କାମ କରୁଛି ଓ ଛୁଆର ଯତ୍ନ ନେଉଛି । ଆଉ ଏହି ସ୍ତ୍ରୀ ଜଣକୁ ଦେଖ ତାକୁ କ'ଣ ଖରାପ

ଲାଗୁନି ଯେ ସେ ଘର କାମ ଓ ଛୁଆର ଯତ୍ନ ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ କାମ କରିବାକୁ ଯାଉଛି ।

ଏହି ଦୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ତୁମେ କାହିଁକି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବ ବା କୌଣସି ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେବ । ଜଣେ ପୁରୁଷ କ'ଣ ସୁଇଟର ବୁଣିପାରିବ ନାହିଁ କି ଜଣେ ଝିଅପିଲା କଣ ଗଛ ଚଢ଼ିପାରିବ ନାହିଁ ? ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କ'ଣ ଅଛି; ଯଦି ଜଣେ ଲୋକ ଘରେ ରହି ଘର କାମ ସହିତ ତା'ର ଛୁଆର ଯତ୍ନ ନିଏ। କାହିଁକି ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ତା'ର ଘର କାମ ପାଇଁ ପୁରା ସମୟ ଦେବନି । ଏଣୁ ଏହିସବୁ ଦୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ଲୋକେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । କାରଣଏଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିପରୀତ ଯାହା ସାଧାରଣତଃ ସମାଜରେ ଦେଖାଯାଇନଥାଏ। କୌଣସି ଆଇନ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତିଆରି ହୋଇ ନାହିଁ ଯେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଭାବେ କିଛି କାମ କରିବା ଉଚିତ ବା ଅନୁଚିତ । ଏହା ଆମ ସମାଜର ସଂସ୍କୃତି ଯେ ଅନେକ ଅସଙ୍ଗତ ଦୃଶ୍ୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାକୁ ଅଲଗା କରିଥାଏ। କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଲୋକ ଏବେ ଠିକ୍ ଭାବେ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେଣି। ଏହାର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ ହେଲା ଯେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାର ଜୀବତତ୍ତ୍ୱ ଅନୁଯାୟୀ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭୂମିକା ଅଛି । ଏଣୁ ସେହି ହିସାବରେ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ଭୂମିକା ତୁଲାଇଥାନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକ ତୁମେ ଠିକ୍ ଭାବେ ବୁଝିପାରିବ ଯଦି ତୁମେ "ଲିଙ୍ଗ"କୁ ଠିକ୍ ଭାବେ ବୁଝିପାରିବ ଏବଂ ଜାଣିପାରିବ ।

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ତୁମେ ଏହି ଅଧ୍ୟାୟ ପଢ଼ିସାରିବା ପରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇବ;

- ଲିଙ୍ଗର ଅର୍ଥ ଓ ସଂଜ୍ଞା;
- ବିଶେଷ ଭାବରେ ଲିଙ୍ଗଭେଦ (Gender) ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷ ଜାତି (Sex) ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ।
- ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ (Gender Discrimination)ର ଅର୍ଥ।
- କେଉଁ ହିସାବରେ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ଦେଖାଯାଇଥାଏ ।
- ଲିଙ୍ଗ ସମାନତା କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ଏବଂ କେଉଁ ଉପାୟରେ ଏହାକୁ ହାସଲ କରିହେବ ।

୩୩.୧ ଲିଙ୍ଗର ଅର୍ଥ (Meaning of the term Gender)

ତୁମେ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଏକ ଇଂରାଜୀ ଡିକ୍ସନାରୀ ଖୋଲି ଲିଙ୍ଗର ଅର୍ଥ ଖୋଜି ବାହାର କରିବ; ସେତେବେଳେ ଏହା ପୁରୁଷ କିମ୍ୱା ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତି ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିବ। ଆଉ କେତେକ ଜାଗାରେ ଏହାକୁ ବିଶେଷ୍ୟପଦ ହିସାବରେ ଅର୍ଥାତ ପୁଲିଙ୍ଗ ବାଚକ ଶବ୍ଦ ଭାବେ କିମ୍ୱା ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ ଭାବେ କିମ୍ୱା କ୍ଲିବ ବା ନପୁଂସକ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ଏଣୁ ଉପରୋକ୍ତ ଶବ୍ଦଟି ଅତି ସରଳ ଭାବରେ ଲିଙ୍ଗକୁ ନେଇ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ। ତେଣୁ ଲିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦଟି, ଜୀବତତ୍ତ୍ୱ

ଆଧାରରେ ପ୍ରଭେଦ କେବଳ ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ଏଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ଭେଦ ସୂଚକ ଚିହ୍ନ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଯାହାକୁ sex କୁହାଯାଏ । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ଏହା ପୁରୁଷ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଜୀବତତ୍ତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପାଦାନଗୁଡିକୁ ନେଇ ଆଲୋଚନା କରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଲିଙ୍ଗ; ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଏବଂ ମନୋସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଉପାଦାନଗୁଡିକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ପୁଲିଙ୍ଗ ବା ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦଗୁଡିକ ସ୍ଥିରୀକୃତ ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ ସମାଜଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲିଙ୍ଗକୁ ନେଇ ସମାଜରେ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଯାହାକି ପୁଲିଙ୍ଗ କିମ୍ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ ଭାବେ ପରିଚିତ ।

ଏଣୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଗୁଡିକୁ ନେଇ କେବଳ ଆମେ ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀ କହିପାରିବା ନାହିଁ ବରଂ ସେମାନଙ୍କ ଭୂମିକାକୁ ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ସମାଜ ସ୍ଥିରୀକୃତ କରିଥାଏ ଯାହାକୁ gender କୁହାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ମଣିଷ ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନଗୁଡିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ଆମେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଥିରୀକୃତ କରୁ, ଯାହାକୁ Sex କୁହାଯାଏ ।

ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣରୁ ଆମେ Gender ଏବଂ Sex ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟଗୁଡିକୁ ଜାଣିପାରିବା ।

ଉଦାହରଣ ନଂ.୧

ଜଣେ ପୁରୁଷ କେବେହେଲେ ଗୋଟିଏ ଛୁଆକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ ଯାହାକି କେବଳ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଏ । ଏହାର କାରଣ ହେଲା ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀର ଗର୍ଭାଶୟ ଅଛି ଯେଉଁଠି ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ତାର ବିକାଶ ଘଟିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଯେହେତୁ ପୁରୁଷର ଗର୍ଭାଶୟ ନାହିଁ ସେ ଜନ୍ମ ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଛୁଆଟିଏ ଜନ୍ମ ଦେଇପାରିବ କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷ ଦ୍ୱାରା ତାହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ କାରଣ ଜୀବତତ୍ତ୍ୱ ବୈଶିଷ୍ଟଗୁଡିକ ଭିନ୍ନ । ଏହି ପ୍ରଭେଦଟିରୁ ଜଣାପଡେ ଯେତେବେଳେ ଆମେ Sex ଶବ୍ଦଟି ବ୍ୟବହାର କରୁ ।

ଉଦାହରଣ ନଂ.୨

ଗୋଟିଏ ପିଲା ସ୍କୁଲ ପଡିଆରେ ତା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଖେଳିବାବେଳେ ତଳେ ପଡିଗଲା । ତା ଦେହରେ ଆଘାତ ଲାଗିଲା ଓ କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ତା ବନ୍ଧୁମାନେ ଔଷଧ ଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତାକୁ ଚିଡେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । "ଆରେ ତାକୁ ଦେଖ, ସେ ଝିଅପିଲା ପରି କାନ୍ଦୁଛି । ଚାଲ୍ ତା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଫ୍ରକ ଓ କିଛି ଚୁଡି ଆଣି ପିନ୍ଧେଇଦେବା ।" କାହିଁକି ଗୋଟିଏ ପୁଅପିଲା କାନ୍ଦେ ନାହିଁ ? ଯେତେବେଳେ ଶରୀରର କୌଣସି ଅଂଶରେ କିଛି ଆଘାତ ଲାଗେ ସେ କାନ୍ଦିଥାଏ ଏହ ହେଉଛି ମଣିଷର ଏକ ପ୍ରକୃତି । ଏଥିରେ ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି କିଛି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ କାନ୍ଦିଥାଏ, ତାହାକୁ ଆମେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବିଥାଉ, କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷ କାନ୍ଦିଲେ ତାହା ଅସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ ଜଣେ ମହିଳା କାନ୍ଦିବା ଓ ଜଣେ

ପୁରୁଷ ନ କାନ୍ଦିବା କୌଣସି ଜୀବତତ୍ତ୍ୱ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟରେ (Biological characterstics) ଆସୁନାହିଁ । ଏହା କେବଳ ସମାଜ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଭୂମିକା ଦେଇଥାଏ । ସାହସ, ଶକ୍ତି, ବଳ, ସ୍ୱାଧୀନତା ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହୋଇଥିବାସ୍ଥଳେ ମହିଳାମାନେ ଭୟାଳୁ, ଭୀରୁ, ଦୁର୍ବଳ ଓ ପରାଧୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏଣୁ ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ପୁଲିଙ୍ଗ ବା ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ଶାରୀରିକ ଉପାଦାନଗୁଡିକ କେବଳ ଲିଙ୍ଗ (Gender) ଅର୍ଥରେ ଦେଖିପାରିବା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ (Activity)

ତୁମେ ଦୁଇଟି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ (Activity)କୁ ନିଅ ଯେଉଁଗୁଡିକ ତୁମର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଆସୁଥିବ ଏବଂ ୨୫୦ଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରଭେଦଗୁଡିକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ରଚନା ଲେଖ । ତୁମ ନିଜ ପାଠ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର (Study centre) ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡିକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କର । ଏହା ଏକ ଶିକ୍ଷକ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ।

୩୩.୨ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ (Gender Discrimination)

ଜୀବତତ୍ତ୍ୱ ବା ଶରୀରର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଗୁଡିକ ଅନୁଯାୟୀ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଦୁଇଟିଯାକ ଲିଙ୍ଗ ଅଲଗା ବୋଲି ଭାବିବା କି ? ଛଅବର୍ଷରୁ ୧୧ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ପିଲା ସ୍କୁଲରେ ରହିବା କଥା, କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ଆମେ ଝିଅ ଅପେକ୍ଷା ପୁଅମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଉ ? କ'ଣ ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଦରକାର ନାହିଁ ? କାହିଁକି ଜଣେ ଝିଅକୁ ସ୍କୁଲକୁ ନପଠେଇ ଘର କାମ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଏ ଓ ତା'ର ଭାଇକୁ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାକୁ ଦିଆଯାଏ ? କାହିଁକି ଜଣେ ଝିଅକୁ ଘରର ସମସ୍ତ କାମ କରିବାକୁ କୁହାଯାଏ କିନ୍ତୁ ପୁଅକୁ ନୁହେଁ ? ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ ବା ପ୍ରଭେଦଗୁଡିକୁ ଆମ ସମାଜରେ ଆମେ ଦୈନନ୍ଦିନ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥାଉଁ ଯାହାକୁ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ (Gender Discrimination) କୁହାଯାଏ । ଜଣେ ଝିଅକୁ ବା ମହିଳାକୁ କୌଣସି ଏକ ସୁଯୋଗ ପାଇଁ ବାରଣ କରାଯାଏ, କାରଣ ସେ ଅବଳା ଓ ଦୁର୍ବଳା । ଏଣୁ ଆମ ସମାଜରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ଦେଖାଯାଏ ।

୩୩.୩ ଆମ ସମାଜରେ ଏହା କିପରି ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ (How does Gender Discrimination operate in our society ?)

ସୀମା ଓ ସମୀର ଗୋଟିଏ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଫାର୍ମରେ ଚାକିରି ପାଇଁ ଦୁଇଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ । ଉଭୟ ସେମାନଙ୍କ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଡିଗ୍ରୀ ଡିସ୍‌ଟିଙ୍ଗସନ୍ ସହ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବରେ ସୀମା ତା'ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରଥମ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଇଣ୍ଟରଭ୍ୟୁରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଭଲ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଚାକିରିଟି ସୀମାକୁ ଦିଆନଯାଇ ସମୀରକୁ ଦିଆଗଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ ସୀମା ବିଚଳିତ ହେଲା ଓ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା "ମୁଁ କ'ଣ ଇଣ୍ଟରଭିଉରେ ଭଲ କରିନଥିଲି କି ?

ମ୍ୟାନେଜର ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରରେ କହିଲେ "ହଁ ତୁମେ ବହୁତ ଭଲ କରିଥିଲ ।" ପ୍ରକୃତରେ ସମୀର ଠାରୁ ତୁମର ଉତ୍ତର ଓ କୌଶଳ ବହୁତ ଭଲ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆମେ ସମୀରକୁ ନେଲୁ କାରଣ ସେ ଜଣେ ପୁରୁଷ। ତୁମେ ବାହା ହେଲା ପରେ ଏହି ଚାକିରି ଛାଡି ଦେଇପାରେ ଆଉ ଯଦି ରହିବ ତା'ହେଲେ ତୁମେ ପିଲାଛୁଆ ଜନ୍ମ ସମୟରେ ମାତୃତ୍ୱ ଛୁଟି (Maternity Leave) ନେବ । ତେଣୁ ସେତେବେଳେ ଆମେ ତୁମକୁ ଛୁଟି ଦେଇପାରିବୁ ନାହିଁ। ଏଣୁ ସୀମା ଏହି ଚାକିରିଟି ପାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ। ଯେହେତୁ ସେ ଜଣେ ମହିଳା। ଏହାର ଅର୍ଥ ଏହା ନୁହେଁ ଯେ ତାର ଦକ୍ଷତା, ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କ ଆଶଙ୍କା ଯେ ବାହାଘର ପରେ ଚାକିରି ଛାଡିଦେବ ଓ ଛୁଆ ଜନ୍ମ ସମୟରେ ଛୁଟି ନେବ । ସୀମାର ଯଦି ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଦକ୍ଷତା ନଥାନ୍ତା ତାହେଲେ ସେ କଣ ଏ ଚାକିରି ପାଇଁ ଆଶାବାଦୀ ହୋଇଥାନ୍ତା କି ଯଦିଓ ସେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ଠାରୁ ଜଣେ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀ। ତାକୁ ଏହି ଚାକିରିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରାଗଲା। ଏହା ହେଉଛି ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣର ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ।

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣକୁ ବାରଣ କରିଅଛି । ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୧୫(୧) ଘୋଷଣା ଅନୁଯାୟୀ ସରକାର ତାର କୌଣସି ନାଗରିକକୁ ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ, ଜାତି, ଲିଙ୍ଗ, ଜନ୍ମସ୍ଥାନ କିମ୍ୱା ଏଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିକରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖେଇ ପାରିବ ନାହିଁ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୩.୧

ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ଦିଅ

୧. ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? What is Gender ?

....

୨. ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ଭେଦ ସୂଚକ ଚିହ୍ନ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? What is Sex ?

....

୩. ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ?

....

୪. ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନର କେଉଁ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଲିଙ୍ଗପ୍ରଭେଦିକରଣକୁ ବାରଣ କରାଯାଇଅଛି ?

....

୩୩.୪ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଲିଙ୍ଗପ୍ରଭେଦୀକରଣ (GENDER DISCRIMINATION IN DIFFERENT SOCIAL INSTITUTIONS)

ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଉଭୟ ସମାନ କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକରେ ଅନେକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଏହା ପରିବାରରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ସମାଜର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟାପିଥାଏ ।

୩୩.୪.୧ ପରିବାର (THE FAMILY)

ପରିବାର ମଧ୍ୟ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପୃଥକ ଭାବେ ବିଚାର କରିଥାଏ । ଅଧିକାଂଶ ପରିବାରରେ ବାପା ଘରର ମୁଖ୍ୟ ଭାବେ ପରିଚିତ । ମହିଳାମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଘର କାମ, ପିଲାଛୁଆ ଲାଳନପାଳନ ଓ ରୋଷେଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ବାହାରେ ଚାକିରି କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଘରୋଇ କାମ ତା ପାଇଁ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ଯେହେତୁ ଘରୋଇ କାମରେ କିଛି ମୂଲ୍ୟ ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇନଥାଏ । ତଥାପି ମଧ୍ୟ ମହିଳାମାନେ ଘର ବାହାରେ କାମ କରିବାର ହାର ଢେର୍ ବଢ଼ିଛି ।

ସାମାଜିକୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ କେତେକାଂଶରେ ଲିଙ୍ଗର ପ୍ରଭେଦିକରଣ ପାଇଁ ଦାୟୀ । ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ପ୍ରକାର ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡିଥାଏ । ବିବାହ ହେବା ଓ ମା' ହେବା ଝିଅମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଉଥିବାବେଳେ ପୁଅମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ଗତି ବା ବୃତ୍ତି (career) ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଏ । ପାରିବାରିକ ଧନ ସମ୍ପଦ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମାନ ଭାବରେ ଭାଗ କରାଯାଇନଥାଏ । ଏହାର ଅନେକ ଉଦାହରଣ ଅଛି ଯଥା- ଅନେକ ପରିବାର ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ପୁଅମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଥିବାସ୍ଥଳେ ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ହେଲା ଯେ ପୁଅର ପାଠପଢ଼ା ଖର୍ଚ୍ଚ ପୁଣି ପରିବାରକୁ ଫେରିଆସିବ କିନ୍ତୁ ଝିଅ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଯଥା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇ ବିବାହ ସମୟରେ ଯୌତୁକ ଆକାରରେ ବହୁ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ । ଏହିପରି ଭାବନା ହେତୁ କନ୍ୟାଭ୍ରୂଣ ହତ୍ୟା, କନ୍ୟାଶିଶୁ ହତ୍ୟା ଓ ଯୌତୁକ ପାଇଁ ହତ୍ୟା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି ।

ଏଣୁ, ପରିବାର ପ୍ରଭେଦିକରଣର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ଅଟେ । ପରିବାର ଦ୍ୱାରା ସର୍ବପ୍ରଥମେ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନେ ସାମାଜିକୀକରଣ ହେବା ପାଇଁ ଓ ସମାଜରେ ବିଭିନ୍ନ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ଶିଖିଥାନ୍ତି । ଏହି ଭୂମିକା ଭାଗବଣ୍ଟା ପାଇଁ କୌଣସି ଦକ୍ଷତାର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ କିନ୍ତୁ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ ସେହି ହିସାବରେ ପୁଅ ଓ ଝିଅଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଭୂମିକା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଲିଙ୍ଗ ଅଭିପ୍ରେତ ବା ପକ୍ଷପାତ ସାମାଜିକୀକରଣ (Gender biased socialization) କୁହାଯାଏ । ଏଣୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରଥମ ସମ୍ପର୍କ ହେଉଛି ତା'ର ପରିବାର ଏବଂ

ସେହି ପରିବାର ଠାରୁ ହିଁ ଲିଙ୍ଗର ଅସମାନତାର ବୀଜ ବୁଣାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ପରେ ତାହା ସମାଜର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟାପିଥାଏ ।

୩୩.୪.୨ ଧର୍ମ (Religion)

ଧର୍ମ, ପୃଥିବୀର ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ମଣିଷର ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ଏକ ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ଧର୍ମର ଏକ ପୁରାତନ ଇତିହାସ ଅଛି ଏବଂ ଏହା ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଓ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଯେହେତୁ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଉନଥିଲା । ସେମାନେ ଧାର୍ମିକ ପୁସ୍ତକରେ କ'ଣ ଲେଖାଅଛି ଜାଣିପାରୁନଥିଲେ । ଯାହାକି ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ ପୁରୁଷ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ "ରୋଟି ବିଜେତା" (Bread Winner) ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଯଦିଓ ମହିଳାମାନେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଘର କାମ ଓ ପିଲାଛୁଆ ଯତ୍ନ ନେବାରେ ବିତାଇଥାନ୍ତି । ତଥାପି ଏହାକୁ ଅଣ-ଉତ୍ପାଦିତ ଶ୍ରମ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଏ । ଏଣୁ ପରିବାର ଭିତରେ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁଯାୟୀ କାମ କରିବାର ଭୂମିକାକୁ ଲିଙ୍ଗ ଜନିତ ଶ୍ରମ ବିଭାଜନ (Gender Division of Labour) ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ତେଣୁ ଜଣେ ମହିଳାର କାମ ମୁଖ୍ୟତଃ ଘର ଭିତରେ ହେଉଥିବା ହେତୁ ଏହାକୁ ପୁରାପୁରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ନିଜସ୍ୱ କୁହାଯାଉଥିବା ବେଳେ ଜଣେ ପୁରୁଷର କାମ ଘର ବାହାରେ ହେଉଥିବା ହେତୁ ଏହାକୁ ସାର୍ବଜନୀନ (public) କୁହାଯାଏ ।

ଏହି ଲିଙ୍ଗଜନିତ ଶ୍ରମ ବିଭାଜନ ଘର ଭିତରେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିଷମ ଶ୍ରମ ବିଭାଜନ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ପୁରୁଷ ସାଧାରଣତଃ ଘରର ମୁଖ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଘରର ଧନ ସମ୍ପତ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ପୁରୁଷଧାରାରେ ଆସିଥାଏ । ଏହାର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଘରର ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ ସମସ୍ତ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଉପଭୋଗ କରେ ଓ ଘରର ଅନ୍ୟ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରେ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ସମ୍ପର୍କଟି ପୁରୁଷକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟତା ଓ ମହିଳାକୁ ଅଧସ୍ତନତ୍ୱ (Sub-ordination) କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ଯାହାକୁ ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ପରିବାର କୁହାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ପରିବାରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନ ସାଧାରଣତଃ ତଳ ସ୍ତରରେ ରହେ ଯଦିଓ ଘର ଚଳେଇବା ପାଇଁ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଘରର କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ଗୌଣ ଅଟେ । ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ପରିବାରମାନଙ୍କରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆଇନ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଆସିଥାଏ ଏବଂ ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପୁରା ଭାଗ ପାଇବାର ଅଧିକାର ନଥାଏ ।

ଆମ ଦେଶ ଭାରତରେ ଶତକଡ଼ା ୩୦ ଭାଗ ପରିବାର ମହିଳାମାନଙ୍କ ରୋଜଗାରରେ ଚଳିଥାନ୍ତି ଯାହାକୁ ମହିଳା ପ୍ରଧାନ ବା ମହିଳା ମୁଖ୍ୟ ପରିବାର କୁହାଯାଏ । ଏ ଧରଣର ପରିବାରରେ ମହିଳାମାନେ ଆପେ ଆପେ ଘରର ମୁଖିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ପରିବାରର ଅନ୍ୟ

ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ବା ସ୍ୱାମୀ ଉପରେ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିନଥାନ୍ତି । ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଛିଯେ ଯଦିଓ ସ୍ତ୍ରୀଟି ଘର ଚଳେଇବା ପାଇଁ ପୁରାପୁରି ଦାୟିତ୍ୱ ନେଲାପରେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଏହା ହେଉଛି ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଲିଙ୍ଗର ଅସମାନତା ସମ୍ପର୍କ ।

ଏହା ମଧ୍ୟ ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ଯେ କେତେକ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ରୀତିନୀତି, ଚାଲିଚଳଣ ଯାହାକି ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଚାପି ରଖିଥିଲା, ସେଗୁଡିକୁ ମଧ୍ୟ ଧାର୍ମିକ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳୁଥିଲା । ଅନେକ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଯଥା ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଏହା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ ଦେବା ପାଇଁ କହୁଥିବାବେଳେ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ବାଲ୍ୟବିବାହ, ସତୀପ୍ରଥା, ବିଧବାଙ୍କୁ ଅପଦସ୍ତ କରିବା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥାଏ । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଗରୁ ଆମେ ଏହି ପାଠରେ ମନୁସ୍ମୃତିରେ ଏହା ପଢିସାରିଛୁ । ଅନେକ ଧର୍ମରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସମାନ ପ୍ରସ୍ଥିତି ଦିଆଯାଇନଥାଏ । ଜଣେ ବିଧବା କିମ୍ବା ଏକୁଟିଆ ରହୁଥିବା ମହିଳାକୁ କେତେକ ଧାର୍ମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇନଥାଏ । ଜଣେ ମହିଳା ତା ସ୍ୱାମୀଠାରୁ ହିଁ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରସ୍ଥିତି ପାଇଥାଏ, ଯାହାକି ସ୍ୱାମୀର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ହରାଇଥାଏ । ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ (attitudes) ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଧର୍ମ ଏକ ଦୃଢ ପଦକ୍ଷେପ ପକାଇଥାଏ ।

୩୩.୪.୩ ଶିକ୍ଷା (Education)

ଶିକ୍ଷାର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ବିଶିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ସବୁ ସମାଜ ପାଇଁ ରହିଥାଏ । ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷରୁ (ସମୟ) ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ ପୀଢି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇଥାନ୍ତି । ଉଭୟ ସ୍କୁଲ ଓ ସ୍କୁଲ ବାହାରେ ଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଯଥା- ପରିବାର, ଚର୍ଚ୍ଚ ଓ ମନ୍ଦିର । ଗୋଟିଏ ଶିଶୁର ଜୀବନ ଗଢିବାରେ ସ୍କୁଲ ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ସ୍କୁଲ ପରିସରରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଫଟୋଚିତ୍ର, ମୂର୍ତ୍ତି ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଜାଣିବା ପାଇଁ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି ୧୯୮୬ (National Policy of Education 1986)ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଅନୁଯାୟୀ କୌଣସି ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରଭେଦ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ସ୍କୁଲ ବହିମାନଙ୍କରେ ମହିଳା ଓ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ନାସ୍ତିବାଚକ (negative) ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଏହାର କେତେକ ଉଦାହରଣ ତଳେ ଦିଆଗଲା ।

- ବାପା ହେଉଛନ୍ତି ଘରର ମୁଖିଆ ବା କର୍ତ୍ତା ।
- ବାପା ହେଉଛନ୍ତି ପରିବାରର ଖାଦ୍ୟଦାତା ।
- ମା ରୋଷେଇ ଘରେ ରୋଷେଇ କଲାବେଳେ ବାପା ଖବରକାଗଜ ପଢୁଥାନ୍ତି ।

- କେତେକ ମହିଳା ମଧ୍ୟ ନର୍ସ ଭାବେ ବା ଶିକ୍ଷକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ।
- କମଳା ରୋଷେଇରେ ତା ମା'କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ଯେତେବେଳେ ତା ଭାଇ ରାଜା ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବଜାରକୁ ଯାଇଥାଏ ।
- ଲୀନା ଘର ପଛପଟେ ଲୁଗା ସଫା କଲାବେଳେ ତା ଭାଇ ଅମୀର ପଢା ଘରେ ପଢୁଥାଏ ।

ଏଣୁ ଉପରୋକ୍ତ ଉଦାହରଣଗୁଡିକ ଜଣାଇଦିଏ; ଯେ ଜଣେ ମହିଳାର ସ୍ଥାନ ଘର ଭିତରେ ଥିବାବେଳେ ପୁରୁଷର ସ୍ଥାନ ଘରବାହାରେ । ପୁନଶ୍ଚ; ଏହିଭଳି ଉଦାହରଣ ଗୁଡିକରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଘରୋଇ କାମ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱହେଲା କେବଳ ମହିଳାମାନଙ୍କର । ଏଣୁ ସ୍କୁଲ ବହିମାନଙ୍କରେ ଥିବା ଏଭଳି ପ୍ରଭେଦ ଲିଙ୍ଗ ପକ୍ଷପାତିତା ନୁହେଁ କି ? ଏହା ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ କରିଥାଏ । ଯଦିଓ ଅନେକ ମହିଳା ବହୁତ ବଡ଼ ବଡ଼ ଚାକିରି କରି ପରିବାରକୁ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୁଦୃଢ କରିପାରୁଛନ୍ତି ତଥାପି ସେମାନଙ୍କ ଅବଦାନକୁ ଅଣଦେଖା କରାଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଆମ ପିଲାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାରିବାରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପରି ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପ୍ରଭେଦ ଦେଖିପାରୁଛନ୍ତି । ଏପରିକି ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ କେତେକ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ଝିଅ ଓ ପୁଅମାନଙ୍କୁ ଏକା ସାଙ୍ଗେ ଖେଳିବା ବା ମିଶିବାକୁ ଦିଆଯାଉନଥାଏ ।

ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ସ୍ତରରେ କେତେକ ପାଠ୍ୟ ଖସଡା (courses of study) ପୁରୁଷ ଅପେକ୍ଷା ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ଅଟେ । କୌଣସି କଲେଜ ଜଣେ ମହିଳାକୁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଠ ପଢିବା ବା ନ ପଢିବା ପାଇଁ କହିପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ କେତେକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପଢିବା ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ କରାଯାଇନଥାଏ । ଯଦିଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମହିଳା ପଢିବା ପାଇଁ ଆସୁଛନ୍ତି, ତଥାପି ସେମାନେ କେତେକ ସୁବିଧାଜନକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେଉଛନ୍ତି । ଯଥା- କଳା, ଜୀବ ବିଜ୍ଞାନ (Biological sciences), କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଓ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ସ । ଏଗୁଡିକୁ ସହଜ ପାଠ (Soft course) ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ତେଣୁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ସୁବିଧା । ଏଣୁ ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଶିକ୍ଷା ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ହେଉଛି ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳି ଅସ୍ତ୍ର । କେବଳ ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ନୂତନ ଭାବନା ବା ପରିକଳ୍ପନା (Ideas) ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ଏହା ହୋଇପାରିନଥାଏ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୩.୨

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନଗୁଡିକ ପୂରଣ କର ।

୧. ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଲିଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରମ ବିଭାଜନକୁ .... କୁହାଯାଏ ।

୨. ଯେଉଁ ପରିବାର କେବଳ ମହିଳାମାନଙ୍କର ରୋଜଗାରରେ ଚଳିଥାଏ ତାକୁ .... କୁହାଯାଏ ।

୩. ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି............. ଅନୁଯାୟୀ ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ହିଁ କେବଳ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣକୁ ଦୂର କରାଯାଇପାରିବ ।

୪. ପୁରୁଷର କାମ ଘର ବାହାରେ ଓ ମହିଳାର କାମ ଘର ଭିତରେ ହେଉଛି..............ର ଉଦାହରଣ ।

୩୩.୪.୪ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ (Economic Institutions)

ଆମେ ଇତିହାସରୁ ଜାଣିପାରୁ ଯେ ପୂର୍ବକାଳରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଖାଦ୍ୟ ଓ ବାସଗୃହର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜାଗାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଲିଙ୍ଗଭେଦ ଅନୁସାରେ ଶ୍ରମ ବିଭାଜନ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେହି ସମୟରେ ଶ୍ରମ ବିଭାଜନ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଶିକାର କରିବା ଓ ଫଳମୂଳ ଯୋଗାଡ କରିବା ଥିଲା । ପୁରୁଷମାନେ କେବଳ ଜୀବଜନ୍ତୁ, ପଶୁପକ୍ଷୀ ଶିକାର କରୁଥିଲାବେଳେ, ମହିଳାମାନେ ଫଳମୂଳ ଯୋଗାଡ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ବସବାସ କରିବା ପାଇଁ ଆରମ୍ଭ କଲା ଓ ହଳ ଲଙ୍ଗଳ ଦ୍ୱାରା ଚାଷକାର୍ଯ୍ୟ କଲା ସେତେବେଳେ ଶ୍ରମ ବିଭାଜନ ଦେଖାଦେଇଥିଲା । ପୁରୁଷ ଯେତେବେଳେ ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟ କଲା, ମହିଳା ସେତେବେଳେ ଘରୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସହ ପିଲାଛୁଆଙ୍କ ଲାଳନପାଳନ କରୁଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଶ୍ରମ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଯଥା- "ପୁରୁଷ କାର୍ଯ୍ୟ" ଓ "ମହିଳା କାର୍ଯ୍ୟ" । ଏହି ସମୟରେ ଘରଗୁଡିକ ଉଭୟ ଉତ୍ପାଦନ କାମ ଓ ତାର ଉପଭୋଗ କାମ (Production and consumption) ତୁଳାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କାଳକ୍ରମେ କଳକାରଖାନାଗୁଡିକ ଯୋଗୁଁ ଘରଗୁଡକର ଉତ୍ପାଦନ କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଘର ଭିତରର ପୃଥିବୀକୁ "ମହିଳା ପୃଥିବୀ" କୁହାଯାଉଥିବାବେଳେ ଘର ବାହାରକୁ "ପୁରୁଷ ପୃଥିବୀ" କୁହାଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଜଣେ ମହିଳାକୁ "ଘରଣୀ" ବା "ଘର ନିର୍ମାତା" ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିବାବେଳେ ଜଣେ ପୁରୁଷକୁ "ଉତ୍ପାଦନକାରୀ" ବା ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଡକାରୀ କୁହାଯାଉଥିଲା ।

ପୃଥିବୀରେ ଶିଳ୍ପୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହେବା ପରେ ମହିଳାଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ପୁରୁଷମାନେ ଶିକ୍ଷା ଓ ନିପୁଣତା (skill) କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭଲ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ଯେହେତୁ ଅନେକ ମହିଳା ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଘର ଭିତରେ ରହିଲେ ସେମାନେ ବାହ୍ୟ ଜଗତରେ ହେଉଥିବା ବିକାଶ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ ଯଦିଓ ମହିଳାମାନେ କଳକାରଖାନାରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି ସେଗୁଡିକ ପ୍ରାୟ ନିମ୍ନସ୍ତରରେ ।

ଭାରତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅର୍ଥନୀତି ପ୍ରାୟ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଯଥା- ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର (Organised sector) ଓ ଅଣସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର। ସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ର କହିଲେ ବିଭିନ୍ନ ଚାକିରିକୁ ବୁଝାଇଥାଏ ଯେଉଁଠି ନିୟମିତ ଦରମା ସହ କାମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ମିଳିଥାଏ ଏବଂ ଏହା ଶ୍ରମ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ। କିନ୍ତୁ ଅଣସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦରମାର କୌଣସି ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ନଥାଏ କି ଚାକିରିର କୌଣସି ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ନଥାଏ। ଅନେକ ମହିଳା ଏହି ଅଣସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକ ଅସୁବିଧାର ଶିକାର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯଦିଓ ସମାନ କାମ ପାଇଁ ସମାନ ଦରମା ଦିଆଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଇନରେ ଅଛି, ତଥାପି ମହିଳାମାନେ ପୁରୁଷଙ୍କ ଠାରୁ ସେହି କାମ କରି କମ୍ ଦରମା ପାଇଥାନ୍ତି। ଉଦାହରଣ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ କିମ୍ବା ଘର ତିଆରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁରୁଷ ସହିତ ସମାନ କାମ କରି ମଧ୍ୟ ମହିଳାମାନେ କମ୍ ମଜୁରୀ ପାଇଥାନ୍ତି।

ଜଣେ ମହିଳା ଘର ଭିତରେ କିମ୍ବା ଘର ବାହାରେ ଯେଉଁଠି କାମ କଲେ ମଧ୍ୟ ଘରୋଇ କାମ ସବୁବେଳେ ମହିଳାର ଦାୟିତ୍ୱ ବୋଲି ଧରାଯାଏ। ଯଦିଓ ଆମେ ଘରୋଇ କାମ କରୁଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ସଂଖ୍ୟା ଦେଇପାରିବା ନାହିଁ ତଥାପି ଏହା ନିରାଟ ସତ ଯେ ଅଧିକାଂଶ ପରିବାରରେ ମହିଳାମାନେ ଘରୋଇ କାମର ପୂରା ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥାନ୍ତି । ଏଣୁ ଯେଉଁ ମହିଳାମାନେ ଘର ଭିତରେ କିମ୍ବା ବାହାରେ କାମ କରିଥାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ବୋଝ ଦୁଇଗୁଣ ହୋଇଥାଏ। ଜଣେ ମହିଳା ଯେତେ କାମ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ବିଶେଷ ସୁବିଧା କିମ୍ବା ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇନଥାଏ।

୩୩.୪.୫ ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ (Political institutions)

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜରେ ଆଇନ କାନୁନ୍ ତିଆରି କରିବା ଏବଂ ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରି କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ସାଧାରଣତଃ ସରଳ ବା ସହଜ ସମାଜରେ ସାମାଜିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣଗୁଡିକ ଅସୁରକ୍ଷିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା। ଯଥା- ପ୍ରଥା, ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଇତ୍ୟାଦି। ଏଠାରେ ସମାଜର ବୟସ୍କ ଲୋକମାନଙ୍କର ପରିଷଦ ରହିଥାଏ । ଏହା ସମୁଦାୟର ଓ ସମୁଦାୟ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ନୀତି ନିୟମଗୁଡିକ ମାନି ଚଳୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ତାହାର ତଦାରଖ କରେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସମାଜଗୁଡିକ ଜଟିଳ ହୋଇଯାଏ ସେତେବେଳେ ଏଗୁଡିକର ଦାୟିତ୍ୱ ସରକାରଙ୍କର; ଯାହାକି ବିଧାନସଭା ଓ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ମାଧ୍ୟମରେ ହୋଇଥାଏ। କିନ୍ତୁ ଏହି ରାଜନୈତିକ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବେ ହେଉ ବା ଅଣ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବେ ହେଉ, ଏଥିରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଯୋଗଦାନ ଖୁବ୍ କମ୍ ହୋଇଥାଏ । କେବଳ ମହିଳାମାନେ ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ଭୋଟ ଦେବା କାମକୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବୋଲି ଭାବିଥାନ୍ତି । ରାଜନୀତି କରିବା ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସହଜ ଓ ସୁବିଧାଜନକ ନୁହେଁ। କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ପାଖେ ଶାସନ କରିବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ନଥାଏ । ଏହା ଆମକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ ଯେ ଭାରତୀୟ ସମାଜରେ ଆମେ ଅନେକ ସାହସୀ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଛେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କଣ ରାଜନୈତିକ ପଦ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ

ନୁହନ୍ତି ? ପୁରୁଷମାନେ ସବୁ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ସେମାନଙ୍କ ଦକ୍ଷତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି ଯାହାକି ମହଳାମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ କମ୍ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏହା କେବଳ ଭାରତ ସମାଜରେ ଦେଖାଯାଇନଥାଏ । ଏହା ପୃଥିବୀର ସବୁ ସମାଜରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ୭୩ ଓ ୭୪ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ବିଧେୟ ଭାରତୀୟ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଓ ପୌରାଞ୍ଚଳ ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥା- ପଞ୍ଚାୟତ, ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଓ କର୍ପୋରେସନମାନଙ୍କରେ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ଭାଗ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ କରି ପ୍ରାୟ ଏକ ଅୟୁତ ମହିଳାଙ୍କୁ ରାଜନୈତିକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସାମିଲ କରିପାରିଛି । କିନ୍ତୁ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଓ ବିଧାନସଭାମାନଙ୍କରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ "ମହିଳା ସଂରକ୍ଷଣ ବିଧେୟ"ଟି (Women Reservation Bill) ଗୃହୀତ ହେବା ଅପେକ୍ଷାରେ ଅଛି, ଯଦିଓ ମହିଳାମାନେ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କ ପାରଦର୍ଶିତା ଦେଖେଇ ସାରିଛନ୍ତି । ଏଣୁ ଏଥିରୁ ଜଣାପଡେ ଯେ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ସବୁ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୩.୩

ଠିକ୍ ବା ଭୁଲ ଥିଲେ ଲେଖ

୧. ଭାରତରେ ଅଧିକାଂଶ ମହିଳା ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରିଥାନ୍ତି ।

ଠିକ୍ ଭୁଲ

୨. ମହିଳାମାନେ ଘର ଭିତରେ ଓ ଘର ବାହାରେ କାମ କରି ଦ୍ୱିଗୁଣ ବୋଝ ନେଇ ହଇରାଣ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ଠିକ୍ ଭୁଲ

୩. ସାରା ପୃଥିବୀରେ ପୁରୁଷଠାରୁ ଅଧିକ ମହିଳା ରାଜନୀତି କରିଥାନ୍ତି ।

ଠିକ୍ ଭୁଲ

୪. ସ୍ତ୍ରୀ ସୁଲଭ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ ମହିଳାମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନର ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନଥାନ୍ତି ।

ଠିକ୍ ଭୁଲ

୩୩.୫ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ-ଏକ ନାରୀପ୍ରବକ୍ତା ଅଧ୍ୟୟନ Gender Discrimination-A Feminist Analysis

ଆମ ସମାଜରେ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚିନ୍ତା କରିଥାନ୍ତି ।

ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି ଯେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉଛନ୍ତି ସମାଜର ଦୁଇଟି ପ୍ରକୃତିର ଗତାନୁଗତିକ ଛାଞ୍ଚ । ଯଦି ଜଣେ ମହିଳା କୌଣସି ଏକ ସାବୁନର ବିଜ୍ଞାପନରେ ଲୁଗା ସଫା କରୁଥିବା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଏ । ଏଥିରେ କେଉଁଠି ଭୁଲ ରହିଲା ? କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ବିଶେଷତଃ ମହିଳାମାନେ ଏହି ଗତାନୁଗତିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନାପସନ୍ଦ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରବକ୍ତା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ତାହା ହେଲା ନାରୀବାଦ ।

ମଣିଷ ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବା ଉପାଦାନଗୁଡିକ ଅନୁଯାୟୀ ନାରୀବାଦ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ଅଲଗା ହିସାବରେ ଦେଖିଥାଏ । ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା ଯେ ସମାଜର ସମସ୍ତ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ମହିଳାମାନେ ଅତ୍ୟାଚାରୀତ ଓ ଶୋଷିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ନାରୀ ପ୍ରବକ୍ତାମାନେ ଲିଙ୍ଗର ପ୍ରଭେଦିକରଣ ପାଇଁ ପିତୃପ୍ରଧାନ, ପୁରୁଷ ପ୍ରାଧାନ୍ୟତା, ନାରୀ ଅଧସ୍ତନତା ଏବଂ ନାରୀ ଅତ୍ୟାଚାରିତା ଶବ୍ଦଗୁଡିକ ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି ଯାହାକି ଆମ ସମାଜରେ ସବୁବେଳେ ଦେଖାଯାଏ । ପିତୃପ୍ରଧାନ ପରିବାରରେ ଘରର ମୁଖ୍ୟ ସବୁବେଳେ ପୁରୁଷ ହୋଇଥାଏ ଓ ତାର ଅଧୀନରେ ଅନ୍ୟ ସବୁ ସଦସ୍ୟ ରହିଥାନ୍ତି । ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ବିଶ୍ୱାସ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଯେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପୁରୁଷର ଅଶେଷ ଅଧିକାର ରହିଅଛି । ଆମ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ସମାଜ ପୁରୁଷକୁ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ (productive) ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ପ୍ରଜନନକାରୀ (Reproductive) ବୋଲି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଥାଏ । ଏଣୁ ଏହି ବ୍ୟାଖ୍ୟାରୁ ଜଣାପଡେ ଯେ ଘରର ଜୀବିତାବସ୍ଥା ପାଇଁ ସମାଜ ପୁରୁଷକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଥାଏ । ଯଦିଓ ଛୁଆ ଜନ୍ମ କରିବା ଓ ତାର ଲାଳନ ପାଳନ କରିବା ଯାହାକି ସମାଜର ନିରନ୍ତରତା ପାଇଁ ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ, ତାହା ଜଣେ ମହିଳା ଦ୍ୱାରା ମୁଖ୍ୟତଃ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସମାଜରେ ତାକୁ ଅଣଦେଖା କରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଏହି ପରିଶ୍ରମକୁ ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ନ୍ୟୁନ୍ ଭାବେ ଧରାଯାଏ । ପ୍ରଜନନ କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ମହିଳା ଘରର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଯଥା- ରୋଷେଇ କରିବା, ଘରଦ୍ୱାର ସଫା କରିବା, ଲୁଗାପଟା ସଫା କରିବା, ବଜାର କରିବା, ଅସୁସ୍ଥମାନଙ୍କର ଓ ଅତିଥିମାନଙ୍କର ସେବା କରିବା ବା ଯତ୍ନ ନେବା ଇତ୍ୟାଦି ଶାରୀରିକ ତଥା ମାନସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମହିଳାର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସାମାଜିକ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିନଥାଏ । କାରଣ ଏଥିରେ ପାରିଶ୍ରମିକ ମିଳିନଥାଏ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଜଣାଯାଇନଥାଏ । ଏଣୁ ନାରୀ ପ୍ରବକ୍ତାମାନଙ୍କର ମତ ଯେ ମହିଳାମାନେ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ନହୁଅନ୍ତୁ, ପାରିଶ୍ରମିକ ମିଳୁ ବା ନ ମିଳୁ ଏହାକୁ ସାମାଜିକ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିବା ଉଚିତ । ଏଣୁ ନାରୀ ପ୍ରବକ୍ତାମାନଙ୍କର ସ୍ଲୋଗାନ ହେଲା "ସବୁ ମହିଳାମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଶ୍ରମିକ" (All Women are workers) । ଏଣୁ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ସେମାନେ କରୁଥିବା କାମକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା ଉଚିତ ।

ଲିଙ୍ଗ ଶ୍ରମ ବିଭାଜନ ସବୁ ସମାଜରେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଅନେକ ପାରମ୍ପରିକ ସମାଜରେ ମହିଳାମାନେ ଘର ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ କାମ କରିଥାନ୍ତି ଯଥା-ଚାଷକାମ ଓ ଶିକାର କରିବା

କିନ୍ତୁ ଆମେ ସେମାନଙ୍କ କାମକୁ ଅଣଦେଖା କରିଥାଉ । ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରୁଥିବାର ଦେଖୁଥିବା । ଯଥା- ନର୍ସ, ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ, ଅଫିସ ସେକ୍ରେଟାରୀ, କମ୍ପ୍ୟୁଟର ପ୍ରଯୋଜକ, ଟେଲିଫୋନ ଅପରେଟର ଇତ୍ୟାଦି କିନ୍ତୁ ଅଣ-ପାରମ୍ପରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କ ଅବଦାନ ବହୁତ କମ୍ ଅଟେ । ଯଥା- ବ୍ୟବସାୟିକ ଶାସନକର୍ତ୍ତା, ମେକାନିକ୍, ଟେକନିସିଆନ୍, ବସ୍ କିମ୍ବା ଟ୍ରେନରେ ଡ୍ରାଇଭର କିମ୍ବା ଉଡାଜାହାଜର ପାଇଲଟ ଇତ୍ୟାଦି । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ଆମର ଧାରଣା ଯେ ଏହିସବୁ କାମ ପାଇଁ ମହିଳାମାନେ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହନ୍ତି । କାରଣ ଏଥିରେ ଅଧିକ ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ତୁମେ କ'ଣ ଦେଖିନାହଁ କି ମହିଳାମାନେ ପଥର କାଟିଥାନ୍ତି କିମ୍ବା ଘର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ? ଯଦିଓ ଏଥିରେ ଅଧିକ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡେ, ତା'ହେଲେ ମହିଳାମାନେ କ'ଣ ଦୁର୍ବଳା ? ଏଣୁ କରି ନାରୀ ପ୍ରବକ୍ତାମାନେ ଏହି ଧାରଣାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନଥାନ୍ତି ଏବଂ କହନ୍ତି ଯେ ମହିଳାର ଶରୀର ଉପାଦାନଗୁଡିକ ତାର ଭାଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏଣୁ ଯଦିଓ ସେ ମହିଳା ହୋଇ ଜନ୍ମ ନେଲା । ତାକୁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେବା ଉଚିତ ।

ନାରୀ ପ୍ରବକ୍ତାଙ୍କ କହିବା ମୁତାବକ ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପୂର୍ବ ଧାରଣା ବା ବିଚାର ଗୁଡିକ ସମାଜର ସବୁ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କରେ ଦେଖାଯାଏ ଲିଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡିକ ସୁବିଧାନୁଯାୟୀ ସମାପନ ହେବାକଥା । କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ଏହା ଏକ ଅବହେଳିତ ଓ ଶୋଷିତ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଅଛି । ଏହା ସତ ଯେ ଗର୍ଭାବସ୍ଥା ସମୟରେ, ଛୁଆ ଜନ୍ମ ଓ ଲାଳନ ପାଳନ ସମୟରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କେତେକ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅବ୍ୟାହତି ଦେବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ତାହା ସମାଜରେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଇ ନଥାଏ । ମହିଳାମାନଙ୍କୁ "ଦ୍ୱୈତ ଶ୍ରମ ଭୂମିକା" (Two -work Roles) । ଦେଖିବାକୁ ପଡୁଥିବା ବେଳେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ "ଏକକ ଶ୍ରମ ଭୂମିକା" (Single work role) କରିବାକୁ ପଡିଥାଏ । ଯଦିଓ ମହିଳାମାନେ ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ସାମାଜିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସରଳ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସମାଜରେ ଶ୍ରମିକ କିମ୍ବା ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଭାବେ ନ ଭାବି ଗୋଟିଏ "ସ୍ତ୍ରୀ" ଏବଂ "ମା" ଭାବେ ବିଚାର କରିଥାଏ ।

ଅନେକ ସମୟରେ ନାରୀ ପ୍ରବକ୍ତାମାନେ ପୁରୁଷର ଆଧିପତ୍ୟକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାଗୁଡିକ ଭୁଲ ବୁଝାପଡେ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ଘୃଣିକା ଘର ବୁଡା ବା ଘର ଧ୍ୱଂସକାରୀ ବା ପାରିବାରିକ ଶାନ୍ତିର ଧ୍ୱଂସକାରୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଭିଯୋଗ ଗୁଡିକ ସତ୍ୟତାରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ । ଜଣେ ନାରୀପ୍ରବକ୍ତା ବା ପ୍ରଶଂସକ ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ସମାଜ ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥାଏ । ସେମାନେ ସବୁବେଳେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହୋଇଥିବା ଅନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥାନ୍ତି । ଏଣୁ ନାରୀବାଦ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାମାଜିକ ସମାନତା ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଯୁକ୍ତି କରିଥାଏ ।

୩୩.୬ ଲିଙ୍ଗ ସମାନତା କାହାକୁ କୁହାଯାଏ What is Gender Equality

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟଟି ପଢିସାରିବା ପରେ ଲିଙ୍ଗ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥାଏ ବୋଲି ଜାଣିଲା । ଏହା କେବଳ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିନଥାଏ । ଲିଙ୍ଗ ସମାନତା ଏକ ପରିସ୍ଥିତି ବା ଅବସ୍ଥାକୁ ବୁଝାଇଥାଏ, ଯେତେବେଳେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ସବୁ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କରେ ସମାନ ଧରଣର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପାଇଥାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଲିଙ୍ଗ ସମାନତା ସମାଜରେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସମ୍ମାନ ସହା ସ୍ୱାଧିନତା ପାଇଥାନ୍ତି । ଏଠାରେ ପୁରୁଷକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇନଥାଏ କି ମହିଳାଙ୍କୁ ବାରଣ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇନଥାଏ । ଏଣୁ ଏକ ଲିଙ୍ଗ ସମାନତା ସମାଜରେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ସମ୍ମାନ ସହ ଗୁରୁତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଏ ଓ ସୁରୁଖୁରୁରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୩.୪

ଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

୧. ଜଣେ ---------------ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିବାଦ ମଧ୍ୟ କରିଥାଏ ।

୨. ଘରର କାମକୁ ସାଧାରଣତଃ -------------ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

୩. ବାପାଙ୍କର ଅଧିକାର ଏବଂ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଯେଉଁ ପରିବାରରେ ଥାଏ, ତାହାକୁ ----------- କୁହାଯାଏ ।

୪. ଗୋଟିଏ ସମାଜ ଯେ କି ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ଦେଖେ ତାହାକୁ - ---------------କୁହାଯାଏ ।

୩୩.୭ କେଉଁ ଭାବରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ପାଇ ହେବ (How could gender equality be achieved)

ଆମେ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ହାସଲ କରିପାରିବା ଯେତେବେଳେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସବୁ ପ୍ରକାର ଅସମାନତା ସମାଜରୁ ଦୂର ହୋଇପାରିବ । ଗୋଟିଏ ଲିଙ୍ଗ ସମାନତା ସମାଜରେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ସ୍ୱାଧୀନତା ଥାଏ । ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ହାସଲ କରିହେବ ଯେତେବେଳେ ପୁରୁଷ ଅଧିକ ଗୁଣ ସମ୍ପନ୍ନ ବା ଉତ୍କୃଷ୍ଟତା କିମ୍ବା ମହିଳା ଅଧସ୍ତନ ବା ଗୌଣ ବୋଲି ଭାବିବ ନାହିଁ । ଲୋକେ ମଧ୍ୟ 'ମାତୃତ୍ୱ' ମହିଳାର ଦୁର୍ବଳତା ବୋଲି ନ ଭାବି 'ଶକ୍ତି' ବୋଲି ଭାବିବା ଉଚିତ । ଉଭୟ ବାପା ଓ ମା' ସନ୍ତାନସନ୍ତତିମାନଙ୍କର ଲାଳନ ପାଳନର ସମାନ

ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ନାରୀବାଦୀମାନେ କେବଳ ମାତୃତ୍ୱ ବା ପିତୃତ୍ୱ ପାଇଁ ଦ୍ୱୈତ ପିତୃମାତୃତ୍ୱକୁ ଜୋର ଦେଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଦ୍ୱୈତ ପିତୃ ମାତୃତ୍ୱ ହେଉଛି ଏକ ଅବସ୍ଥା ଯେଉଁଠି ଉଭୟ ବାପା ଓ ମା' ପିଲାଛୁଆଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେଇଥାନ୍ତି ।

ବାପା-ମା ସେମାନଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗାଧୋଇ ଦେଉଥିବା କିମ୍ବା ସ୍କୁଲ ଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର ।

ଗୋଟିଏ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ସମାଜରେ ଜଣେ ମହିଳାର ପରିଚୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇନଥାଏ । ତାର ବୈବାହିକ ସ୍ଥିତି ସତ୍ତ୍ୱେ ଜଣେ ମହିଳାର ନାମ ପୂର୍ବରୁ Ms. ଲାଗେ ଯଦିଓ ସାଧାରଣତଃ ବିବାହିତ ମହିଳାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ Mrs. (ଶ୍ରୀମତୀ) ଲାଗିଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ପୁରୁଷ ବିବାହ କରେ ତାର ପରିଚୟରେ କିଛି କ୍ଷତି ହୋଇନଥାଏ । ତେଣୁ ଜଣେ ମହିଳାର ମଧ୍ୟ ବିବାହ ପରେ ମହିଳା ହିସାବରେ ଅଧିକାର ଓ ପରିଚୟ ରହିବା ଉଚିତ ।

ଗୋଟିଏ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ଯେଉଁ କାମ କଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନ ଦିଆଯାଇଥାଏ ଏବଂ କିଛି କାମ ନକଲେ ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ମାନ କରାଯାଏ ନାହିଁ । ଜଣେ ପୁରୁଷ ଘର କାମ କରିବାଟା ଯେତିକି ଗ୍ରହଣୀୟ ଠିକ୍ ସେତିକି ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇଥାଏ ଜଣେ ମହିଳା କରିବା ଦ୍ୱାରା । ଗୋଟିଏ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ସମାଜରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ହିଂସା ଯଥା ଶାରୀରିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ହେଉ ବା ମାନସିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ହେଉ କାହାକୁ ସହ୍ୟ କରାଯାଇନପାରେ । ଅନ୍ୟ ହିସାବରେ କହିଲେ, ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ସମାଜକୁ ଲିଙ୍ଗଗତ ନ୍ୟାୟ ସଙ୍ଗତ ସମାଜ (Gender-just society) ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ନ୍ୟାୟ ସଙ୍ଗୀୟ ସମାଜରେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସମାନ ସମ୍ମାନ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ଧରଣର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦକ୍ଷତା ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ । ଏଣୁ ଜଣେ ମହିଳା ସମ୍ମାନ ସହ ବଞ୍ଚି ରହିବା ସଙ୍ଗେ ଘରେ ବା ବାହାର ସମାଜରେ ତାର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିଥାଏ ।

ତୁମେ କ'ଣ ଶିକ୍ଷା କଲ

- ଲିଙ୍ଗ (Sex) ପ୍ରାଣୀ ତତ୍ତ୍ୱକାରକଗୁଡିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିଥିବାସ୍ଥଳେ ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗ (Gender) ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ।
- ଜଣେ ମହିଳା ସମାଜର କେତେକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ ଯେହେତୁ ସେ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ଅନୁସାରେ ଜଣେ ମହିଳା ।
- ବାସ୍ତବରେ, ଭାରତରେ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୧୫(୧) ଅନୁଯାୟୀ ଏହାକୁ ବାରଣ କରାଯାଇଅଛି ।

- ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ସମାଜର ସବୁ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଦେଖାଯାଏ । ଯଥା- ପରିବାର, ଧର୍ମ, ଶିକ୍ଷା, ଅର୍ଥ ଓ ରାଜନୀତି ଇତ୍ୟାଦିରେ ।
- ନାରୀବାଦ ହେଉଛି ଏକ ଆଦର୍ଶ ଯେଉଁଠି ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ସମାନ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ । ନାରୀବାଦୀମାନଙ୍କ ମତରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସବୁ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଅବହେଳିତ ଓ ଶୋଷିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ସାମାଜିକ ପ୍ରଭେଦ ପାଇଁ ଲଢେଇ ମଧ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ସମାଜ ଗଠନ ହେଉଛି ନାରୀବାଦର ମୂଳଲକ୍ଷ୍ୟ ।
- ଲିଙ୍ଗ ସମାନତା ଗୋଟିଏ ଅବସ୍ଥାକୁ ବୁଝାଇଥାଏ ଯେଉଁଠି ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ସବୁ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ସମାନ ବ୍ୟବହାର ପାଇଥାଆନ୍ତି ।
- ଲିଙ୍ଗ ସମାନତା ହାସଲ ହୋଇଥାଏ ଯେତେବେଳେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ବା ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଅସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକୁ ଦୂର କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ସମାନ ଭାବେ ପରିବାର ତଥା ସମାଜ ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଇଥାନ୍ତି ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ

ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ୨୦୦-୩୦୦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।

୧. ଲିଙ୍ଗ (Sex) ଓ ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗ (Gender) ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଉପଯୁକ୍ତ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଲେଖ ।

୨. ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? ଏହାର କାରଣଗୁଡ଼ିକ ଲେଖ ।

୩. ନାରୀବାଦର ସଂଜ୍ଞା କ'ଣ ? ଏହାର ବିଭିନ୍ନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖ ।

୪. ଲିଙ୍ଗ ସମାନତା କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? ଏହା ପରିବାରରେ କେମିତି .... ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଲେଖ ।

Glossary ପରିଭାଷା

୧. ଲିଙ୍ଗ (Gender) : ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପ୍ରଭେଦ ଯାହାକି ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ।

୨. ଲିଙ୍ଗ (Sex) : ପ୍ରାଣୀ ତତ୍ତ୍ୱ ପାର୍ଥକ୍ୟ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପ୍ରାଣୀତତ୍ତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କୀୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ।

୩. ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ (Gender Discrimination) : ଲିଙ୍ଗଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର ।

୪. ଲିଙ୍ଗଗତ ଶ୍ରମ ବିଭାଜନ (Gender Division of Labour) : ଲିଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ଶ୍ରମର ବିଭାଜନ

୫. ଲିଙ୍ଗଗତ ପକ୍ଷପାତ ସାମାଜିକକରଣ (Gender Based sociolisation) : ସମାଜରେ ବାଳକ ଓ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଭୂମିକା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇବ ।

୬. ମହିଳା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ପରିବାର (Female Headed Household) : ଯେଉଁ ପରିବାର ବା ଘରଟି କେବଳ ମହିଳାମାନଙ୍କ ରୋଜଗାରରେ ଚଳିଥାଏ ।

୭. ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ (Organised sector Employment) : ଯେଉଁ କାମରେ ବା ଚାକିରିରେ ନିୟମିତ ଦରମା ଥାଏ ଶ୍ରମିକ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ନିରାପଦ ଥାଏ ଏବଂ କାମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଥାଏ, ତାହାକୁ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ କୁହାଯାଏ କିମ୍ବା ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

୮. ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ (Unorganised sector Employment) : ଯେଉଁ କାମ ବା ଚାକିରିରେ କୌଣସି ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ଓ ନିରାପତ୍ତା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ନଥାଏ ତାହାକୁ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅଣ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

୯. ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ନିକୃଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ (Double Drudgery) : ଉଭୟ ଘର ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ ମହିଳାର କାର୍ଯ୍ୟ ।

୧୦. ନାରୀବାଦ (Feminism) : ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ଆଦର୍ଶ ବା ଅବସ୍ଥା ଯାହା ଲିଙ୍ଗଗତ ଅସମାନତାକୁ ବୁଝାଇବା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିବାଦ କରିଥାଏ ।

୧୧. ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା (Gender Equality) : ଏହା ଏକ ଅବସ୍ଥା ଯେଉଁଠି ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ଉଭୟେ ସବୁ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ସମାନ ବ୍ୟବହାର ପାଇଥାନ୍ତି ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକର ଉତ୍ତର

୩୩.୧ ୧. ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ବା ପ୍ରତିମା ।

୨. ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାଣୀତତ୍ତ୍ୱ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ।

୩. ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ପୃଥକ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର ଦେବା ।

୪. ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୧୫ (୧)

୩୩.୨ ୧. ଲିଙ୍ଗଗତ ଶ୍ରମ ବିଭାଜନ

୨. ମହିଳା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ପରିବାର

୩. ୧୯୮୬

୪. ଲିଙ୍ଗ ପକ୍ଷପାତିତା

୩୩.୩ ୧. ଭୁଲ

୨. ଠିକ୍

୩. ଭୁଲ

୪. ଠିକ୍

୩୩.୪ ୧. ନାରୀବାଦୀ

୨. ଅଣଉତ୍ପାଦନକ୍ଷମ

୩. ପିତୃ ପ୍ରଧାନ ପରିବାର

୪. ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା

୩୪

ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା
Problems of Women

ମଣିଷ ଜୀବନ ସମସ୍ୟାମୟ । ତୁମେ କ'ଣ ଭାବୁଛ କି ମହିଳାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାରିବାରିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି ? ତୁମେ ପୂର୍ବ ଅଧ୍ୟାୟରେ ପଢିଛ, କେମିତି ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥା ଯାହାକି ମଣିଷକୁ ଦୁଃଖ ଆଣିଥାଏ ଓ ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇଥାଏ । ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗଗୁଡିକ ଉପଭୋଗ କରିନପାରି ନିଜ ଢଙ୍ଗରେ ଚଳିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଣିଷ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଏପରି କେତେକ ସମସ୍ୟା ଅଛି, ଯାହାକି ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ଉଭୟ ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯଥା- ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ବେକାରୀ, ନିରକ୍ଷରତା, ରଗ୍ଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି । ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ରହିଥିବା ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ଯୋଗୁଁ କେବଳ ମହିଳାମାନେ ଆଉ କେତେକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯଥା- କନ୍ୟା ଭ୍ରୂଣହତ୍ୟା, ଶିଶୁକନ୍ୟା ହତ୍ୟା, ଘରୋଇ ହିଂସା, ଯୌତୁକ ପ୍ରଥା, କର୍ମ ସଂସ୍ଥାନରେ ଯୌନ ନିର୍ଯାତନା, ବିଧବା ପ୍ରଥା ଇତ୍ୟାଦି । ଏ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକର ପରିଣାମ ହେଉଛି ହିଂସା ଯାହାକି ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଘଟିଥାଏ ।

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ ତୁମେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇବ ।

- ଭାରତୀୟ ସମାଜରେ ମହିଳାମାନେ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା;
- ମହିଳାମାନେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ସମସ୍ୟାଗୁଡିକ ପାଇଁ ଦାୟୀ ବିଭିନ୍ନ କାରଣ;
- ସମସ୍ୟାଗୁଡିକ ହେଲା- କନ୍ୟାଭ୍ରୂଣ ହତ୍ୟା, ଶିଶୁ କନ୍ୟା ହତ୍ୟା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଘରୋଇ ହିଂସା;
- ଯୌତୁକ ପ୍ରଥାକୁ ଭାରତରେ କେତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ ଓ ଏହାକୁ ମୂଳୋତ୍ପାଟନ କରିବା ପାଇଁ କି କି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇପାରେ;

- ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଭେଦଗୁଡିକ କ'ଣ ଓ ତାହା ଉତ୍ପୀଡିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ କି ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ;
- ବିଧବାମାନେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକର ସମାଧାନ ।

୩୪.୧ କନ୍ୟା ଭ୍ରୁଣହତ୍ୟା (Female Foeticide)

ଯଦିଓ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ ସ୍ଥାନ ଦେଉଅଛି ତଥାପି ଲିଙ୍ଗ ଅନୁଯାୟୀ ସମାଜରେ ପ୍ରଭେଦିକରଣ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ହଜାର ହଜାର ଶିଶୁକନ୍ୟାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଉଛି । ଏପରିକି ସେମାନେ ମା' ପେଟରେ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ହତ୍ୟା କରାଯାଏ । ମେଡିକାଲ ପରୀକ୍ଷାରୁ ଜଣାପଡେ ଯେ ଶିଶୁଟି ମା' ପେଟରେ ଥିବାବେଳେ ସ୍କାନିଙ୍ଗ ମାଧ୍ୟମରେ ଶିଶୁଟିର ଲିଙ୍ଗ ଜଣାପଡେ ଏବଂ ଏହା କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ବୋଲି ଜଣାପଡିଲେ ଗର୍ଭାବସ୍ଥାରେ ତାକୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଉଛି । ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ମେଡିକାଲ ଟର୍ମିନେସନ ଅଫ୍ ପ୍ରେଗନାନ୍ସି ଆଇନ (Medical Termination of Pregnancy Act 1971) ଭାରତରେ ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରିଥିଲା ଏବଂ ଶାରୀରିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଦେଖି ଗର୍ଭପାତ କରାଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଆଇନଟି କନ୍ୟା ଭ୍ରୁଣହତ୍ୟାକୁ ରୋକିବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା । ଶିଶୁର ଲିଙ୍ଗ ନିରୁପଣ ପାଇଁ ସେତେବେଳେ କେବଳ ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ଚଣ୍ଡିଗଡ ଭଳି ବଡ଼ ବଡ଼ ହାସ୍‌ପାତାଳମାନଙ୍କରେ ସୁବିଧା ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପରେ ଏହା ଛୋଟ ଛୋଟ ସହରର କ୍ଲିନିକମାନଙ୍କରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେତେବେଳେ ଦୂରଦର୍ଶନ (Television) ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଚାର କରାଗଲା ଯେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ଅନେକ ଗାଁମାନଙ୍କରେ ପିଇବା ପାଣିର ସୁବିଧା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଲିଙ୍ଗ ନିରୁପଣ ପାଇଁ ଓ ଗର୍ଭନଷ୍ଟ ପାଇଁ ଅନେକ ପରୀକ୍ଷାଗାରରେ ସୁବିଧା ଅଛି । ଏହି ପରୀକ୍ଷାଗୁଡିକ ଅତି ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶରେ କରାଯାଉଥିଲା ।

ଏଠାରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ଯେ ବାପା-ମା କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କ ଜନ୍ମ ହୋଇନଥିବା ଶିଶୁକନ୍ୟାକୁ ହତ୍ୟା କରିଥାନ୍ତି ? ସେମାନଙ୍କ କହିବା ଅନୁଯାୟୀ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଝିଅମାନେ ଅତିଶୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ବୋଝ ଆଣିଥାନ୍ତି । ଯେହେତୁ ବିବାହବେଳେ ବହୁତ ଅଧିକ ଯୌତୁକ ଦେବାକୁ ପଡେ; ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଜନ୍ମଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ଭାରତରେ ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ପାରିବାରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଝିଅ ବିବାହରେ ତାର ବାପାଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବାକୁ ପଡିଥାଏ । ଏହି ଖର୍ଚ୍ଚ ନଗଦ ଟଙ୍କା କିମ୍ବା ଜିନିଷ ଆକାରରେ ବରପକ୍ଷଙ୍କୁ ବା ଜ୍ୱାଇଁକୁ ଦିଆଯାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଯୌତୁକ କେବଳ ଯେ ଥରେ ପାଇଁ ଦାବି ହୋଇନଥାଏ । ଉଭୟ ଧନୀ ଏବଂ ଗରିବ ପରିବାରରେ କନ୍ୟାଭ୍ରୁଣ ହତ୍ୟାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଲା ଯୌତୁକ । ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଜୋର୍ ଦେଇ କହନ୍ତି ଯେ ଯେହେତୁ ସେମାନେ ଯୌତୁକ ପାଇଁ ଅନେକ ହଇରାଣ ହରକତ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେଣୁ ସେମାନେ କନ୍ୟା ଭ୍ରୁଣ ହତ୍ୟା ବା ଗର୍ଭପାତ କରିବାକୁ ପଛେଇ ନଥାନ୍ତି । ଏଣୁ ଏହା ଏକ

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅପମାନିତ କଥା ନୁହେଁ କି ? ମହିଳାମାନେ ନିଜେ ଏହି ଅମାନୁଷିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ କରୁଛନ୍ତି ? ଏମିତି କେତେ ଜଣ ମହିଳା ଅଛନ୍ତି ଏସବୁକୁ ନମାନିବା ପାଇଁ ? ଅର୍ଥନୈତିକ ବୋଝ, ପୁରାପୁରି ଭାବେ ପରିବାର କିମ୍ବା ବର ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା, ନିରାପତ୍ତା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ ଇତ୍ୟାଦି ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ବାରଣ କରିଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସମ୍ମତି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ମେଡିକାଲ କର୍ମଚାରୀ କିମ୍ବା ବାପାମା'ଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି ଦଣ୍ଡବିଧାନ ନାହିଁ ।

୧୯୯୪ ମସିହାରେ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ପରୀକ୍ଷାକୁ ବାରଣ କରି ପ୍ରି-ନେଟାଲ ଡାଇଗ୍ନୋଷ୍ଟିକ୍ ଟେକ୍‌ନିକ୍ ଆଇନ (Pre-Natal Diagnostic Technique Act 1994) ପ୍ରଣୟନ ହୋଇଥିଲା ଏହି ଆଇନକୁ କଡ଼ାକଡି ଭାବେ ଲାଗୁ କରାଯାଇଅଛି । ଏ ପରୀକ୍ଷାଗୁଡିକ କରୁଥିବା ହାସ୍‌ପାତାଲ ଓ କ୍ଲିନିକଗୁଡିକ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଇନକାନୁନ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଅଧିକାରୀମାନେ ଭଲ ଭାବେ ଜାଣିଥାନ୍ତି, ତଥାପି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇନଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି ପଦ୍ଧତି ଠିକ୍ ଭାବେ ଯାଞ୍ଚନହୋଇ ବେଶ ଲାଭ କରି ଚାଲିଛି । ତୁମେ ଅନେକ ସମୟରେ ଟ୍ରେନମାନଙ୍କରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଖିଥିବ ଯାହାକି ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ ପରୀକ୍ଷାକୁ ଉଦ୍ଦୀପିତ (provoke) ଓ ଉତ୍ସାହିତ (Promote) କରିଥାଏ ଯେଉଁଠି ଲେଖାଥାଏ "ଏବେ ୫୦୦ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କର ଅଥବା ପରେ ଟଙ୍କା ୫୦,୦୦୦/-'' "Spend rupees 500 now or 50,000 later" । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ଭାରତରେ ଅନେକ ଜାଗାରେ ଲିଙ୍ଗ ନିରୁପଣ ପରୀକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡିକ ନିର୍ଭୟରେ ପରୀକ୍ଷା କରି ବେଶ ଭଲ ଲାଭ କରି ବ୍ୟବସାୟ ଚଳେଇ ଆସୁଛନ୍ତି ।

୩୪.୨ ଶିଶୁକନ୍ୟା ହତ୍ୟା (Female Infanticide)

ଅନେକ ଦିନରୁ ଚାଲିଆସୁଥିବା ଶିଶୁକନ୍ୟା ହତ୍ୟା ହେଉଛି ଆମ ସମାଜ ପାଇଁ ଏକ ଅତି ଅମାନୁଷିକ ଅଭ୍ୟାସ । ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରରେ ଶିଶୁକନ୍ୟାଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠୁର ଭାବେ ବା ବର୍ବର ଭାବେ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ହଜାର ହଜାର ଶିଶୁ କନ୍ୟାଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ଏପଟେ ହଜାର ହଜାର ଶିଶୁ କନ୍ୟାଙ୍କୁ ଠିକ୍ ଜନ୍ମ ପରେ ପରେ ମାରି ଦିଆଯାଉଛି । ଏହି ଅଭ୍ୟାସଟି ଗରିବ ପରିବାରମାନଙ୍କରେ ଅତ୍ୟଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଏହାର କାରଣ ହେଲା ଯୌତୁକ ଅର୍ଥାତ୍ ବିବାହ ସମୟରେ ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥର ଆବଶ୍ୟକ ପଡିଥାଏ । ଏଣୁ ନୂଆ ହୋଇ ଜନ୍ମ ନେଇଥିବା ଶିଶୁ କନ୍ୟାକୁ ବିଷଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଦେଇ କିମ୍ବା ରକ୍ତ ପ୍ରବାହକୁ ଚାପି ବନ୍ଦ କରି କିମ୍ବା ଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ କରି ମାରି ଦିଆଯାଏ । ଗଣମାଧ୍ୟମର ଏକ ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ତାମିଲନାଡୁ, ବିହାର ଏବଂ ରାଜସ୍ଥାନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଶିଶୁ କନ୍ୟା ହତ୍ୟାର ସଂଖ୍ୟା ସର୍ବାଧିକ ଏବଂ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରାଯାଇପାରିନି । ଯଦିଓ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନେକଗୁଡିଏ ପୋଲିସ ଷ୍ଟେସନ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଖୁବ୍ କମ୍ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରତିରୋଧ କରାଯାଇ

ପାରିଛି । ତାହେଲେ କ'ଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଧରଣର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ କୌଣସି ବାପା ମା ଦଣ୍ଡ ପାଇଛନ୍ତି କି ଯାହାକି ଗୋଟିଏ ହତ୍ୟାରୁ ମଧ୍ୟ କମ୍ ନୁହେଁ ?

ଯେତେବେଳେ ବାପା ମା ଶିଶୁଟିକୁ ଜନ୍ମ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ବା ଜନ୍ମ ପରେ ମାରି ଦେଉଛନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ଏହାର କାରଣ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ? ଏହାର କାରଣ କେବଳ କ'ଣ ଦରିଦ୍ରତା ନା ଆଉ କିଛି ? ଆମ ସମାଜ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ହୋଇ ଆସିଅଛି ଏବଂ ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଥାଏ । କାରଣ ପୁଅ କେବଳ ଯେ ପରିବାରର ନାମକୁ ଆଗକୁ ହେଇନଥାଏ, ସେ ମଧ୍ୟ ତା ବୁଢା ବାପାମାଙ୍କୁ ନିରାପତ୍ତା ଓ ବାସସ୍ଥାନ ଯୋଗାଇଥାଏ । ଯେହେତୁ ଅଧିକାଂଶ ଭାରତୀୟ ପରିବାର ପିତୃସ୍ଥାନୀୟ ଏବଂ ପିତୃତାନ୍ତ୍ରିକ ତେଣୁ ବହୁତ ପରିବାର ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଝିଅମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରିଥାନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ହେଲା ଝିଅ ପାଇଁ ହେଉଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ଘରକୁ ଫେରିନଥାଏ । ତେଣୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ଭାବନା ବା ଚିନ୍ତା ହେଉଛି ଏକ ମୁଖ୍ୟ କାରକ, ଯାହାକି କନ୍ୟାଭ୍ରୁଣ ବା ଶିଶୁ କନ୍ୟାକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରାଯାଇଥାଏ । ତୁମେ ଜାଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବ ଯେ ଏପରିକି ଅନେକ ଧନୀ ପରିବାରରେ ମଧ୍ୟ ଶିଶୁ କନ୍ୟାକୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଏ କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ଘର ସମ୍ପତ୍ତି ଯୌତୁକ ଆକାରରେ ଅନ୍ୟ ଘରକୁ ନଯାଉ । ଏହା ଅନେକ ମାତ୍ରାରେ ସତ, ଯେଉଁଠି ବହୁତ ଜମିଜମା ସମ୍ପତ୍ତି ଥାଏ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇଟି ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ପଢିସାରିଛେ ଯେ ମହିଳା ଅପେକ୍ଷା ପୁରୁଷକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ । ମହିଳାର ସ୍ଥାନ ସବୁବେଳେ ନିମ୍ନରେ । ସମାଜରେ ଜଣେ ମହିଳା ଜଣେ ପୁରୁଷର ଝିଅ ଭାବରେ କିମ୍ବା ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପରେ କିମ୍ବା ମା' ରୂପରେ ପରିଚିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ସବୁବେଳେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ପରିଚୟ ପାଇବା ପାଇଁ ଆଶାବାଦୀ ହୋଇଥାଏ ।

ତୁମେ କେବେ ଚିନ୍ତା କରିଛ କି କନ୍ୟାଭ୍ରୁଣ ହତ୍ୟା ଏବଂ ଶିଶୁକନ୍ୟା ହତ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ଦେଶରେ ମହିଳା ସଂଖ୍ୟା କମିବାରେ ଲାଗିଛି । ବିଗତ ୧୦ ବର୍ଷରେ ଶିଶୁ ହାର (୦-୬ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ) ଅନେକ ମାତ୍ରାରେ କମିଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ଏହା ୧୦୦୦ ପୁରୁଷରେ ୯୨୭ ମହିଳା ଯାହାକି ୧୯୯୧ ମସିହାରେ ଏହାର ହାର ୧୦୦୦ ପୁରୁଷର ୯୪୫ ଜଣ ମହିଳା ଥିଲା । ଏଣୁ ଯଦି ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ବନ୍ଦ କରାନଥାଏ ତା'ହେଲେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମହିଳା ଆମ ମଧ୍ୟରୁ ଉଭେଇଯିବେ ।

କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ଏହି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନିଖୋଜ ମହିଳା ? Where are the Missing Millions ? ଏକ ଗଣନାରୁ ଜଣାପଡେ ଯେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ୩ ନିୟୁତ ମହିଳା ଆମ ମଧ୍ୟରୁ ନିଖୋଜ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ହେଲେ ସେହି ଶିଶୁ କନ୍ୟା ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ଓ ହଠାତ୍ ଜନ୍ମ ପରେ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥାଏ । ଏହାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଲା ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ହେତୁ ମହିଳା ସଂଖ୍ୟାରେ ହ୍ରାସ ପାଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରତିକୂଳ ଲିଙ୍ଗର ହାରକୁ

ନିଖୋଜ ନିୟୁତ (Missing Millions) ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏଣୁ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଶିଶୁ କନ୍ୟାଭ୍ରୂଣ ହତ୍ୟା ଓ ଶିଶୁ କନ୍ୟା ହତ୍ୟା ପାଇଁ ଦାୟୀ ସେମାନଙ୍କୁ ଅତି କଠୋର ଦଣ୍ଡ ଦେବା ଉଚିତ । ଗରିବ ପରିବାରଗୁଡିକର ବିକାଶ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଉଚିତ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ସେହି ପରିବାରଗୁଡିକର ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପନ୍ଥା ମଧ୍ୟ ବାହାର କରିବା ଉଚିତ । ଏଥିପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ସଚେତନତା ଆବଶ୍ୟକ । ଟେଲିଭିଜନ, ରେଡିଓ, ସିନେମା ଓ ଖବରକାଗଜ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହା ସୃଷ୍ଟି କଲେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପାରିବାରିକ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କନ୍ୟା ଭ୍ରୂଣ ହତ୍ୟା ଏବଂ ଶିଶୁକନ୍ୟା ହତ୍ୟା ଭଳି ଏହି ଅମାନୁଷିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଜରୁ ଦୂର ହୋଇପାରିବ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୪.୧

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

୧. ଭାରତରେ ଲିଙ୍ଗ ନିରୁପଣ ପରୀକ୍ଷା ବାରଣ ଆଇନ .... ମସିହାରେ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇଥିଲା ।

୨. ଜଣେ ଶିଶୁକନ୍ୟା ଜନ୍ମ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ହତ୍ୟା କରାଯିବା କାର୍ଯ୍ୟକୁ.............. କୁହାଯାଏ ।

୩. ୦-୬ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ୧୦୦୦ ଜଣ ପୁରୁଷ ଶିଶୁ ଓ ମହିଳାଙ୍କ ହାରକୁ .... କୁହାଯାଏ ।

୪. ଦେଶର ଜନସଂଖ୍ୟାରେ କ୍ରମାଗତ ଭାବେ ହ୍ରାସ ପାଉଥିବା ମହିଳାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାକୁ .... ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

୩୪.୩ ଘରୋଇ ହିଂସା (Domestic Violence)

ଘରୋଇ ହିଂସା କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ?

ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଘର ଭିତରେ କିମ୍ବା ବାହାରେ ହେଉଥିବା ହିଂସାକୁ ଘରୋଇ ହିଂସା କୁହାଯାଏ । ପରିବାର ତାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇବାରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହେଉଥିବା ଘରୋଇ ହିଂସା ଏହାର ଅର୍ଥକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇଥାଏ । ଘରୋଇ ହିଂସାର ଅର୍ଥ ଘର ଭିତରେ ହେଉଥିବା ହିଂସା ଯାହାକି ଜଣେ ମହିଳାର କ୍ଷତି ହୋଇଥାଏ କିମ୍ବା ଶରୀରରେ ମାଡ଼ ହେତୁ ଆଘାତ ଲାଗିଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଏହା ମାଡ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିବା ଶରୀରର ଆଘାତକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣରୁ ଏହାକୁ ତୁମେ ଠିକ୍ ଭାବେ ବୁଝିପାରିବ । ଗୋଟିଏ ଝିଅକୁ ସ୍କୁଲକୁ ପଢିବା ପାଇଁ ନ ପଠେଇ ତାକୁ ଜବରଦସ୍ତି ଘରୋଇ କାମରେ ଲଗେଇବା

କିମ୍ବା ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ନଦେବା କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ପୁଅକୁ ଭଲ ଖାଦ୍ୟ, ଭଲ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ସଙ୍ଗେ ତାର ବିକାଶ ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଇତ୍ୟାଦି । ଏଣୁ ଏହି ଉଦାହରଣରୁ ଜଣାପଡେ ଯେ ଯଦିଓ ଶରୀରରେ କୌଣସି ଆଘାତ ଦିଆଯାଇନାହିଁ ମାତ୍ର ଝିଅଟି ସମସ୍ତ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲା । ଏହା ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ହିଂସା ।

ଏକ ଆଘାତପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ମହିଳାମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହେଉଥିବା ଅପରାଧଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ଶତକଡ଼ା ୩୦ ଭାଗ କେବଳ ଘର ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥାଏ । ଘରୋଇ ହିଂସା ଯଥା- ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମାଡଦେବା, ଶରୀରରେ ଆଘାତ ଦେବା, ଯୌତୁକ ପାଇଁ ହଇରାଣ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି । ଏହାର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥାଏ । ଘରୋଇ ହିଂସା ଗୋଟିଏ ନିରବ ସଂସ୍କୃତି ଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧ କାରଣ ଏହା ପୁରାପୁରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ (Private) ଅର୍ଥାତ୍ ଘର ଭିତରେ ହୋଇଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ମାଡ ହୁଏ ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ନିର୍ଯାତନା ହୁଏ ପଡୋଶୀଙ୍କ ଏଥିପ୍ରତି ଇଚ୍ଛା ନଥାଏ କିମ୍ବା ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରନ୍ତି ନାହିଁ କାରଣ ଏହା ପୁରାପୁରି ଘରୋଇ ବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟାପାର । ଏପରିକି ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୋଲିସ ମଧ୍ୟ ଘରୋଇ ହିଂସାକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଳହର ରୂପ ଦେଇ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନେବାକୁ ମନା କରିଦେଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଯେତେବେଳେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା, ହତ୍ୟା କିମ୍ବା ଶରୀରକୁ ଅଧିକ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ କରିଥାଏ ସେତେବେଳେ ସମାଜ ସଚେତନ ହୋଇଥାଏ ।

ଆମେ ଏକ ଉଦାହରଣକୁ ନେଇ ଆଲୋଚନା କରିବା । ଆଶା, ସବୁଦିନ ତାର ସ୍ୱାମୀ, ଶାଶୁ, ଶ୍ୱଶୁର ଓ ନଣନ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ଶାରୀରିକ ନିର୍ଯାତନା ପାଇଥାଏ । ଏହାର କାରଣ ହେଲା ଯୌତୁକ । ପଡୋଶୀମାନେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ଆଶା ଉପରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ହେଉଛି, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କେବେହେଲେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ପୋଲିସକୁ ଖବର ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଦିନେ ରାତିରେ ଆଶା ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ିଗଲା ଓ ତାର ଚିତ୍କାର ପଡୋଶୀମାନେ ଶୁଣିପାରିଲେ । ପୋଲିସ ଓ ଆଶାର ପିତାମାତା ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଆଶା ଶରୀରର ଅଧିକାଂଶ ଅଂଶ ପୋଡି ଯାଇଥିଲା ଓ ସେ ଅଚେତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା । ଆଶାର ପିତାମାତା ଓ ପରିବାରବର୍ଗ ପୁରାପୁରି ଭାଙ୍ଗି ପଡିଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ନିଜକୁ ଦୋଷୀ ବୋଲି ଭାବିଲେ କାରଣ ତାଙ୍କ ଝିଅ ଯେତେବେଳେ ତା ଉପରେ ନିର୍ଯାତନା ହେଉଛି ବୋଲି କହୁଥିଲା, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଝିଅକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ କହୁଥିଲେ ଯେ ବାହାଘର ପରେ ତା'ଘର ହେଲା ସ୍ୱାମୀର ଘର ଏବଂ ଏ ଗଣ୍ଡଗୋଳର ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ । ଆଶାର ଘଟଣା ଏକମାତ୍ର ଘଟଣା ନୁହେଁ । ଆଶା ପରି ଅନେକ ମହିଳା ପ୍ରତିଦିନ ଏହିପରି ଘଟଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ଅଧିକାଂଶ ପରିବାରରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ସମାନ ପ୍ରକାରର ଅଧିକାର ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ହେଉଛି ଘରୋଇ ହିଂସାର ଏକ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ । ଯଦିଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାଧୀନତା

କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଅଛି ସେମାନେ କୌଣସି ବିଷୟର ସମାଧାନ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜଣେ ମହିଳା ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରେ ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱାମୀ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାନ୍ତି । ଏହା ସବୁଠାରେ ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଥାଏ ଯେ ଘର ଭିତରେ ପୁରୁଷ ହେଉଛି ମାଲିକ ଓ ମହିଳା ହେଉଛି ତାର ସହାୟକ । ବେଳେବେଳେ ସାମାଜିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ମଧ୍ୟ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବାଧା ଦେଇଥାଏ ଘରର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ପରିପ୍ରକାଶ ନକରିବା ପାଇଁ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ ସହାୟକସେବା ଯଥା- ସେବାଗୃହ, ନିରାପତ୍ତା କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡିକର ସଂଖ୍ୟା ଖୁବ୍ କମ୍ ଥିବା ହେତୁ ମହିଳାମାନେ ପାରିବାରିକ ହିଂସାରୁ ବଞ୍ଚିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡେ । ଏଣୁ ଘର ଭିତରେ କିମ୍ବା ବାହାରେ ମହିଳାମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସହଯୋଗ ନପାଇବା ହେତୁ ଏହା ଏକ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ରୂପେ ଦେଖାଦେଇଛି ।

କିଭଳି ଭାବରେ ଘରୋଇ ହିଂସାକୁ ଦମନ କରିହେବ ? (How could domestic violence be countered ?)

- ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଘରୋଇ ହିଂସାକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଳହ ନଭାବି ମହିଳାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ଅପରାଧ ବୋଲି ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ ।
- ଏପରି ଘଟଣାରେ ମହିଳାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପିତାମାତାଙ୍କୁ, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କୁ, ମହିଳା ସଂଗଠନକୁ ଓ ପୋଲିସକୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ଜଣାଇବା ଉଚିତ ।
- ପରିବାରର ସମ୍ମାନ ହାନି ହେଉଛି ବୋଲି ଭାବି କାହାରି ନଜରକୁ ନଆଣିଲେ ଏହାର ସମାଧାନ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅବସ୍ଥା ଆହୁରି ସାଂଘାତିକ ହୋଇଥାଏ ।
- ଆଇନ କାନୁନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିବା ସଂସ୍ଥା ଘରୋଇ ହିଂସା ଦମନ କରିବାରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ ।
- ଯୌତୁକ କାରଣରୁ ବିବାହିତ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ନିର୍ଯାତନାକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ପେନାଲ କୋଡ୍ ଧାରା ୪୯୮(କ) ଆଇନ ଲାଗୁ ହୋଇଅଛି ।
- ଏଣୁ ଏହି ଆଇନ ଘରୋଇ ହିଂସା କିମ୍ବା କୌଣସି ଅତ୍ୟାଚାର ହେଲେ ଲାଗୁ କରାଯାଇପାରେ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୪.୨

ସଠିକ୍ ଉତ୍ତର ବାଛି ଲେଖ

୧. ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱାମୀ ଦ୍ୱାରା ଘର ଭିତରେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମାଡ଼ ହୋଇଥାଏ ତାହାକୁ କ'ଣ କୁହାଯାଏ ?

(କ) ଯୌନ ଅପବ୍ୟବହାର (ଖ) ଘରୋଇ ହିଂସା

(ଗ) ମହିଳା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅପରାଧ (ଘ) ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ କଳହ

୨. ଘରୋଇ ହିଂସା ଆଇନ କାହାଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହେବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷାରେ ଅଛି ?

(କ) ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ (ଖ) ଜାତୀୟ ମାନବ ଅଧିକାର କମିଶନ

(ଗ) ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ (ଘ) ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ

୩. ଘରୋଇ ହିଂସା ମହିଳାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହେଉଥିବା ଅପରାଧର କେତେ ଭାଗ ?

(କ) ୪୫ (ଖ) ୪୩

(ଗ) ୩୦ (ଘ) ୫୯

୪. ତଳେ ଲେଖାଥିବା କେଉଁ ଉପାୟରେ ଘରୋଇ ହିଂସାକୁ ନିନ୍ଦା କରିବା ପାଇଁ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

(କ) ପାରିବାରିକ କଳହ (ଖ) ପୋଲିସ ନିର୍ଯାତନା

(ଗ) ଘର ସାଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ (ଘ) ପଡୋଶୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ।

୩୪.୪ ଯୌତୁକ (Dowry)

ଯୌତୁକ ପ୍ରଥା କେମିତି ଆରମ୍ଭ ହେଲା ?

ହିନ୍ଦୁ ସାମଜରେ ଜଣେ ଝିଅକୁ ତା ପିତାମାତା ଜଣେ ପୁଅ ସହ ରୀତିନୀତି ଅନୁଯାୟୀ ବିବାହ ଦେଇଥାନ୍ତି ଏହି ବିଧିକୁ "କନ୍ୟାଦାନ" କୁହାଯାଏ । "ଦାନ" ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଉ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ କିଛି ଜିନିଷ ଦେବାକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ପବିତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନୁଯାୟୀ "ଦାନ" ସହିତ କିଛି "ଦକ୍ଷିଣା" ଦେବାକୁ ପଡିଥାଏ । ଦକ୍ଷିଣା ଶବ୍ଦଟିର ଅର୍ଥ ସାଧାରଣତଃ ମୁଦ୍ରାକୁ (ଟଙ୍କା) ବୁଝାଇଥାଏ ଏବଂ ଏହି ଦକ୍ଷିଣା ଏପରିକି କେବଳ ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ । ଦାନ ବା ଦକ୍ଷିଣା ଦେବା ଓ ନେବା ହେଉଛି ଏକ ସମ୍ମାନର ପ୍ରତୀକ । ପୁନଶ୍ଚ ଦାନ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ଏକ ଧାର୍ମିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ ବୋଲି ଧରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ବିବାହବେଳେ ବରକୁ କନ୍ୟା ପକ୍ଷରୁ ଦକ୍ଷିଣା ଦେବା ଉଚ୍ଚ ଜାତିଗୁଡିକରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ମାନ ବୋଲି ବିଚାର କରାଗଲା । କାଳକ୍ରମେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦୂରୁପଯୋଗ ହୋଇ ଏହା ଗୋଟିଏ ଦାବିରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଯାହାକୁ କନ୍ୟା ପକ୍ଷରୁ ବର ପକ୍ଷକୁ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ସମାଜରେ ଯୌତୁକ ପ୍ରଥା ବଢି ବଢି ଚାଲିଛି ଏବଂ ଏହି ପ୍ରଥାକୁ କେତେକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଧର୍ମଦ୍ୱାରା ଏହା

ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ଓ ଗ୍ରହଣୀୟ ବୋଲି ଦାବି କରିଥାନ୍ତି, ଯାହାକି ଠିକ୍ ନୁହେଁ । କୌଣସି ଧର୍ମରେ ଯୌତୁକ ଦାବିର ପରମ୍ପରା ନାହିଁ ।

୩୪.୫ ଯୌତୁକ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? What is dowry ?

ଯୌତୁକର ଅର୍ଥ ହେଲା ବିବାହ ବେଳେ କନ୍ୟାର ପିତାମାତା ବରକୁ ବା ବର ପରିବାରକୁ ଟଙ୍କା ଆକାରରେ ବା ଜିନିଷ ହିସାବରେ ଯାହା ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଯୌତୁକ ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରକାର ଦାବି ଯାହାକି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପରିବାର ପକ୍ଷରୁ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଦାବି କରାଯାଇଥାଏ । ଯୌତୁକ ହିସାବରେ କେତେ ଟଙ୍କା ଦିଆହେବ ତାହା ବିବାହ ନିଷ୍ପତ୍ତି ସମୟରେ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥାଏ । ଅନେକ ପରିବାର ଭାବନ୍ତି ଯେ ବିବାହ ହେଉଛି ଜଣେ ମହିଳାର ଅନ୍ତିମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ସେମାନେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନିଜର ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକସ୍ଥଳେ ନିଜ ଜିନିଷ ବିକ୍ରି କରି ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିଥାନ୍ତି ।

ଯୌତୁକ ଏବଂ ଉପହାର ମଧ୍ୟରେ କିଛି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅଛି କି ? Is there a difference between dowry and gift ?

ଯେତେବେଳେ କନ୍ୟାର ପିତାମାତା ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଭାବେ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ବା ବିବାହ ସମୟରେ କିମ୍ବା ବିବାହ ପରେ କିଛି ଅର୍ଥ (ଟଙ୍କା) କିମ୍ବା ମୂଲ୍ୟବାନ ଜିନିଷ ଦିଅନ୍ତି ତାହାକୁ ଯୌତୁକ କୁହାଯାଏ । ଏହି ଉପହାରକୁ "ସ୍ତ୍ରୀ ଧନ" (Streedhana) କୁହାଯାଏ । ଏହି ଉପହାରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ଯେହେତୁ ଝିଅଟିଏ ଏକ ନୂଆ ଘର ବସାଇବାକୁ ଯାଉଛି; ଏହି ସ୍ତ୍ରୀ ଧନ ତା'ର ଘର କାମରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ଅନେକ ଦିନରୁ ଏହା ବହୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ଦେଖା ଦେଇଆସୁଅଛି ।

ଯଦି ଏହା ଉପହାର ହୋଇଥାଏ; ତେବେ ତାହା ଉପରେ ଝିଅର ମାଲିକାନା ଅଧିକାର ରହିବ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେହି ଉପହାର ଉପରେ ସ୍ୱାମୀ କିମ୍ବା ସ୍ୱାମୀ ପରିବାରର ସଦସ୍ୟମାନେ ଅଧିକାର ଜାହିର କରନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ଏହା ଉପହାର ନହୋଇ ଯୌତୁକ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ ବେଳେବେଳେ କନ୍ୟା ପରିବାର ଜ୍ୱାଇଁକୁ ଦେଇଥିବା ଯୌତୁକ କଥାକୁ ଲୁଚାଇଥାନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ବିନା ଦାବିରେ ଆମେ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଉପହାର ଜରିଆରେ ଦେଇଛୁ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଯୌତୁକର ଏହି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ବେଶ ଜଣେ ଝିଅ ବିବାହର ସାମାଜିକ, ଧାର୍ମିକ ଓ ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଗୁଡିକ ପୂରଣ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଯୌତୁକକୁ ଗୋଟିଏ ଝିଅର ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତିର ବଦଳ ବସ୍ତୁ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଏ ।

ଯୌତୁକର ଏହି ଭୟଙ୍କର ରୂପକୁ ଦେଖି ଭାରତ ସରକାର ୧୯୬୧ ମସିହାରେ ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ (Dowry Prohibition Act 1961) ପ୍ରଣୟନ କଲେ । ଏହି ଆଇନ

ଯୌତୁକକୁ ବିବାହ ପାଇଁ ଦିଆଯାଉଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ବିବାହ ପାଇଁ ଏକ ସର୍ତ୍ତ ବୋଲି ବିଚାର କରେ । ଏହି ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ଉଭୟ ଯୌତୁକ ଦେବା ଓ ନେବା ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ ଅଟେ ଯାହାକି ଛଅମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ଏବଂ କିମ୍ବା ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନା ହୋଇପାରେ । କେତେକ ମହିଳା ସଂଗଠନର ଆନ୍ଦୋଳନ ପରେ ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ଏହି ଆଇନର କିଛି ଅଂଶ ସଂଶୋଧନ କରାଗଲା । ଏଥିରେ ଅପରାଧିର ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡକୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢାଇ ଦିଆଗଲା ଏବଂ ଜୋରିମାନାର ପରିମାଣକୁ ମଧ୍ୟ ଦଶ ହଜାର ଟଙ୍କାକୁ ବଢାଇ ଦିଆଗଲା । ୧୯୬୧ ମସିହା ଆଇନରେ ଯେଉଁ ଏକବର୍ଷର ସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା, ତାହାକୁ ଉଠାଇ ଦିଆଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଝିଅର ପିତାମାତା ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ କିମ୍ବା ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ମଧ୍ୟ ଝିଅ ପାଇଁ ଅଭିଯୋଗ କରିପାରିବେ । ୧୯୬୧ ମସିହାର ଏହି ଆଇନର କେତେକ ଧାରାରେ ଜଣେ ସ୍ୱାମୀ ନାମରେ ମୋକଦ୍ଦମା ଦାୟର ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ଅନୁମତି ଆଣିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ଏହାର ସଂଶୋଧନ କରାଗଲା ।

ଏହି ଆଇନଟି ପୁଣି ୧୯୮୬ ମସିହାରେ ସଂଶୋଧିତ ହେଲା । ଏଥିରେ ଜୋରିମାନାର ପରିମାଣ ୧୫,୦୦୦/- ଟଙ୍କାକୁ ବଢାଇ ଦିଆଗଲା । ଏହାଛଡ଼ା ଭାରତୀୟ ପେନାଲ କୋଡ୍‌ର ଧାରା ୩୦୪ ଅନୁଯାୟୀ ଯଦି ଜଣେ ମହିଳାର ବିବାହର ସାତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅପ୍ରାକୃତିକ ଭାବେ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟେ ତାହେଲେ ଏଥିପାଇଁ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ମଧ୍ୟ କରାଯିବ ।

ତୁମେ ଏବେ ଜାଣିପାରୁଛ ଏହି ଆଇନଟି କିଭଳି ଧୀରେ ଧୀରେ ଜଟିଳ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଏଣୁ ଯୌତୁକ ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା କମିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ବଢିବାରେ ଲାଗିଛି । ତୁମେ ଜାଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବ ଯେ ଆଜିକାଲି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମହିଳା ଯୌତୁକ ପ୍ରଥାର ଶିକାର ହେଉଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟାରେ ଗୋଟିଏ ଯୌତୁକ ଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥାଏ । ଆଜିକାଲି ବରଘର ପକ୍ଷରୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଯୌତୁକ ଦାବି କରାଯାଉଛି; ଯଥା- ଟଙ୍କା, ଅଳଙ୍କାର, ଘର, ଯାନବାହନ, ବିଦେଶ ଯିବା ପାଇଁ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଟିକଟ କିମ୍ବା ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦାବି । ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତ ଓ ସମାଜରେ ଯୌତୁକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଝିଅର ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଅଧିକ ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ପରିବାରରେ ଝିଅର ବାପାଙ୍କୁ ବିବାହର ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବାକୁ ପଡିଥାଏ ଏବଂ ଯଦି ଯୌତୁକ ଦାବି ହୁଏ, ତାହେଲେ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଏଗୁଡିକ ଜାଣିଲା ପରେ ତୁମେ ଭାବିପାରୁଛ କି ବାପା ମାଆ ଝିଅ ଖୁସିରେ ଅଛନ୍ତି ? ଝିଅକୁ ନିର୍ଯାତନା ଦିଆଯାଏ ଅଧିକ ଯୌତୁକ ଆଣିବା ପାଇଁ । ଆଉ ଏହା ଯଦି ସେ ନକରେ, ତାକୁ ମାଡ ଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ମାରି ଦିଆଯାଏ । ଝିଅର ଖୁସି ପାଇଁ ବାପା ମା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୌତୁକ ଦେଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା କେତେଦିନ ଚାଲିବ ? ସେମାନଙ୍କର କ'ଣ

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ କିଛି ନାହିଁ ? ତେଣୁ ବେଳେବେଳେ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଝିଅକୁ ପରିହାର କରିଥାନ୍ତି କିମ୍ବା ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସହ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ କହିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଝିଅ ମାଡ ଖାଏ କିମ୍ବା ତାର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ବହୁତ ବଡ଼ ଭୁଲ କଲେ ବୋଲି ଭାବିଥାନ୍ତି । ଯଦିଓ ଯୌତୁକ ଜନିତ ହିଂସା ପରିହାର ପାଇଁ ସର୍ବଜନରେ ପ୍ରଚାର କରାଯାଉଛି; ତଥାପି ଏହାକୁ ବନ୍ଦ କରି ହେଉନି । ଏଥିପାଇଁ ଅତି କଠୋର ଆଇନ ଓ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଝିଅ ବୋହୂଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ ମାଡ଼ ମାରୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ଦଣ୍ଡ ପାଉନାହାନ୍ତି । ଅନେକ ପିତାମାତା ଓ ଝିଅ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରତିବାଦ କରିନପାରି ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏପରିକି ଆଇନ କାନୁନ୍ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଅଧିକାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମର ପିତୃଆଧିପତ୍ୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧଗୁଡିକରୁ ମୁକ୍ତ ନୁହନ୍ତି । କେତେକ ମାମୁଲି ଘଟଣାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଅନେକଗୁଡିଏ ଯୌତୁକ ଜନିତ ହିଂସାଗୁଡିକରୁ ପ୍ରକୃତ ଅପରାଧିମାନେ ଖସିଯାଉଛନ୍ତି । ଆମର ଏହି ସମାଜରେ ଯେଉଁଠି ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ମାନ ଦିଆଯାଏ ସେଠାରେ କେମିତି ଯୌତୁକ ଭଳି ଏକ ଘୃଣ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ? ଏଣୁ ଆମକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହି ସାମାଜିକ ବ୍ୟାଧି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢେଇ କରିବାକୁ ପଡିବ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ (Activity) ନଂ.୧

ତୁମେ କେବେ ଯୌତୁକ ଉତ୍ପୀଡନ ଘଟଣାକୁ ଦେଖିଛ କି ତୁମ ପଡୋଶୀ ଘରେ ଯୌତୁକ ଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି କି ? ତୁମ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ୨୦ଟି ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ (Activity) ନଂ.୨

ତୁମେ ଗୋଟିଏ ମହିଳା ସଂଗଠନକୁ ପରିଦର୍ଶନରେ ଯାଅ । ଯେଉଁ ସଂଗଠନ ଯୌତୁକ ପୀଡିତାଙ୍କ ପାଇଁ ଲଢେଇ କରୁଥିବ । ସଂଗଠନର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ମିଳାମିଶା କର ଏବଂ ଏହି ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ କୋଡିଏଟି ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୪.୩

ନିମ୍ନରେ ଥିବା ବାକ୍ୟଗୁଡିକ ଠିକ୍ ଅଛି କି ଭୁଲ ଅଛି ଲେଖ ।

୧. ଯୌତୁକ ନିରାକରଣ ଆଇନ ପ୍ରଥମେ ୧୯୬୨ ମସିହାରେ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଥିଲା ।

(ଠିକ୍/ଭୁଲ)

୨. ଯୌତୁକ ନିରାକରଣ ଆଇନ ୧୯୮୬ ଅନୁଯାୟୀ ବିବାହର ସାତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ଜଣେ ମହିଳାର ଅପ୍ରାକୃତିକ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟେ, ତାହେଲେ ତାହା ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ ଅଟେ ।

(ଠିକ୍/ଭୁଲ)

୩. ଯୌତୁକକୁ ଗୋଟିଏ ଉପହାର ସହ ସମାନ କରାଯାଏ । (ଠିକ୍/ଭୁଲ)

୪. ଯୌତୁକ ନିରାକରଣ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ଯେଉଁମାନେ ଯୌତୁକ ଦେବେ, ସେମାନେ ଦଣ୍ଡନୀୟ ହେବ । (ଠିକ୍/ଭୁଲ)

୩୪.୬ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନ (Sexual Harassment)

ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନ ଅନେକ ଉପାୟରେ ଦେଖାଯାଏ । ଜଣେ ମହିଳାକୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ହଇରାଣ କରାଯାଇପାରେ । ଯଥା– ତାହାର ଚାକିରି କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଘରେ, ରାସ୍ତାରେ କିମ୍ବା ସବୁ ଜାଗାରେ । ଆମେ ଏଠାରେ ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନରେ ହେଉଥିବା ଲିଙ୍ଗ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଉତ୍ପୀଡନକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଯଥା– ଧର୍ଷଣ କରିବା ଓ ଚାକିରି ସ୍ଥାନରେ ଲିଙ୍ଗ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଉତ୍ପୀଡନ ।

୩୪.୬.୧ ଧର୍ଷଣ (Rape)

ଜଣେ ମହିଳାର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜୋର୍ ଜବରଦସ୍ତି ଯୌନକ୍ରିୟା କରିବା ହେଉଛି ଧର୍ଷଣ । ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଝିଅ ସାଙ୍ଗେ ତା'ଇଚ୍ଛା ଥାଉ ବା ନଥାଉ କିମ୍ବା ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କୁ ଭୟଭୀତ କରି ଯୌନକ୍ରିୟା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଧର୍ଷଣ କୁହାଯାଏ ।

ଧର୍ଷଣର କାରଣଗୁଡିକ କ'ଣ ? ଶତାବ୍ଦି ଶତାବ୍ଦି ଧରି ସବୁ ସମାଜରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ହଇରାଣ ହରକତ ବା ଉତ୍ପୀଡନ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ନିମ୍ନସ୍ତରରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ଆସୁଅଛି । ମହିଳାମାନେ ସବୁବେଳେ ଏକ ପ୍ରକାର ଭୟର ଆଶଙ୍କାରେ ରହି ଆସୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଆଶଙ୍କା ହେଉଛି ଦେହକୁ ଆଘାତ ଆସିପାରେ । ଏହା ମହିଳାଙ୍କ ବିକାଶରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ଧର୍ଷଣକୁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଶୋଧର ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ବୋଲି ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରାଯାଏ । ଏହି ପ୍ରତିଶୋଧର ବସ୍ତୁ ହିସାବରେ ମହିଳା ନିଜେ ହୋଇପାରେ । ତାହାର ପରିବାର କିମ୍ବା ପୁରୁଷ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ କିମ୍ବା କୌଣସି ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ଦଳ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ ଯେଉଁଠି ମହିଳା ଜଣକ ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ଥିବ । ଉଚ୍ଚ ଜାତି ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦଳବଦ୍ଧ ଧର୍ଷଣ, ଜମି ମାଲିକ, ରାଜନୈତିକ ନେତା ବା ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଧର୍ଷଣ ଏକ ନିତିଦିନିଆ ସାଧାରଣ ଘଟଣା ହୋଇଗଲାଣି ।

ତୁମେ ରାଜସ୍ଥାନର ଜଣେ ସାମାଜିକ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଭଉଁରୀଦେବୀଙ୍କ ନାମ ଶୁଣିଛ କି ? ସେ ତାଙ୍କ ଗାଁରେ ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢେଇ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହା କରିବା ଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚ ଜାତିର ଜମି ମାଲିକଙ୍କ ରୋଷର କାରଣ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଜମିରେ କାମ କରୁଥିଲେ ପାଞ୍ଚଜଣ ଲୋକ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ତାଙ୍କୁ ଧର୍ଷଣ କଲେ । ଘଟଣା ପରେ ସେ ସ୍ଥାନୀୟ ପୋଲିସ ଷ୍ଟେସନରେ ଏବଂ କୋର୍ଟରେ ଏହି ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ନାମରେ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିଲେ କିନ୍ତୁ କିଛି ଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ତାପରେ ଭଉଁରୀ ଦେବୀର କେସ୍‌ଟି ଜୟପୁରର ସେସନ୍ସ

କୋର୍ଟରେ ଅଭିଯୋଗ ହେଲା । କୋର୍ଟ କହିଲା "ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରି ହେଉନି ଯେ ୫୦ରୁ ୬୦ ବର୍ଷ ବୟସର ଉଚ୍ଚ ଜାତିର ଲୋକମାନେ ଜଣେ ଦଳିତ ମହିଳାକୁ ଧର୍ଷଣ କରିଛନ୍ତି ।" ଯେହେତୁ ଭଉଁରୀ ଦେବୀ ଜଣେ ସାହସୀ ମହିଳା, ସେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମହିଳା ସଂଗଠନ ସହାୟତାରେ ଲଢେଇ ଜାରି ରଖିଛନ୍ତି ।

ମହିଳା ଧର୍ଷଣ ଘଟଣାଗୁଡିକ ଆମ ସମାଜରେ ଅତି ଦ୍ରୁତଗତିରେ ବଢିଚାଲିଛି । ଏହା ଆମକୁ ଆଘାତ ଦେଇଥାଏ ଯେ ଅନେକ ସମୟରେ ଧର୍ଷିତା ମହିଳା ପୋଲିସ ଷ୍ଟେସନକୁ ଅଭିଯୋଗ ପାଇଁ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ପୋଲିସ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଧର୍ଷିତା ହୋଇଥାଏ । ଏକ ୧୬ ବର୍ଷର ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିର ଝିଅ ମଥୁରାକୁ ପୋଲିସ ଷ୍ଟେସନ ଭିତରେ ଦୁଇଜଣ ପୋଲିସ ଧର୍ଷଣ କରିଥିଲେ, ଯାହାକି ମହିଳା ସଂଗଠନଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା ଅଭିଯୋଗ ଆଣି ହଇଚଇ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ଧାର୍ମିକ ମୌଳବାଦି ସଂଗଠନ (Religious Fundamentalism) ଗୁଡିକ ଅନେକ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ କଳହ ବା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ମୂଳ କାରଣ । ଯେତେବେଳେ ଧର୍ମୋନ୍ମାଦ (Religious fanatics) ଉଗ୍ରରୂପ ଆଚରଣ କରେ ସେତେବେଳେ ମହିଳାମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଏହି ଦଙ୍ଗାର ଶିକାର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ପରିବାରକୁ ଆମେ ଏକ "ନିରାପଦ ସ୍ୱର୍ଗ" (Safe Heaven) କହିଥାଉଁ ମାତ୍ର ଏହା ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ବାଦ ପଡିନଥାଏ । ଆମେ ଅନେକ ଉଦାହରଣ ନେଇ କହିପାରିବା ଯେ ବୟସ୍କା ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଘର ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧର୍ଷିତା ହେବାକୁ ପଡିଥାଏ ।

ଧର୍ଷଣ କେବଳ ମହିଳାର ଶାରୀରିକ କ୍ଷତି କରିନଥାଏ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଶାରୀରିକ ଦୁଃଖ ଓ ମନୋବୈଜ୍ଞାନିକ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଧର୍ଷଣର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ମହିଳା ଉଭୟ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଓ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଘାତ ପାଇଥାଏ । ଯଦି ଜଣେ ଧର୍ଷିତା ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କା ହୋଇଥିବା ସେ ବୁଝିପାରେନି ଯେ ତା ପ୍ରତି କ'ଣ ହେଉଛି ବା ଏହା କ'ଣ ? ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ହୋଇଥିବା ଯୌନ ବ୍ୟଭିଚାର ସାବାଳକ ଜୀବନରେ (Adult Life) ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଧର୍ଷଣର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ଛୋଟ ପିଲା, ସାବାଳକଙ୍କ ପରି ପରସ୍ପର ସମ୍ପର୍କ ଗଢିବାରେ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହି ମନୋସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ବ୍ୟଭିଚାରଟି ତାକୁ ଜୀବନ ସାରା ଆଘାତ ଦେଇଥାଏ ।

ଆମ ଦେଶରେ ଧର୍ଷଣ ଘଟଣାଗୁଡିକ ବଢିବାରେ ଲାଗିଛି । ତା'ହେଲେ ଧର୍ଷଣକୁ କିଭଳି ପ୍ରତିରୋଧ କରିହେବ ? ଭାରତରେ ପ୍ରଥମେ ଧର୍ଷଣ ଆଇନ ୧୮୬୦ ମସିହାରେ ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରିଥିଲା । ୧୨୩ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥାତ ୧୯୮୩ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଆଇନ୍ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ଥିଲା । ଧର୍ଷଣର ଏହି ଆଇନଟି ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପକ୍ଷପାତିତା କରୁଥିଲା । ୧୯୮୩ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧର୍ଷିତାକୁ ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା ଯେ ସେ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଯୌନକ୍ରିୟା ପାଇଁ

ଯାଇନାହିଁ । ସେତେବେଳେ କୋର୍ଟ କେବଳ ଗୋଟିଏ ପ୍ରମାଣକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲା । ତାହାହେଲା ପୀଡିତାର ଶରୀରରେ ଥିବା କ୍ଷତ । ମଥୁରା ଧର୍ଷଣ ମାମଲାରେ ପୋଲିସ କର୍ମଚାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ ହେବା ଘଟଣା ଚାରିଆଡେ ପ୍ରତିବାଦର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା ଓ ଧର୍ଷଣ ଆଇନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଦାବି ହେଲା । ତାପରେ ୧୯୮୩ ମସିହାରେ ଏହି ଆଇନ ସଂଶୋଧିତ ହୋଇ ଦୁଇଟି ନୂଆ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅଣାଗଲା । ସେଗୁଡିକ ହେଲା :

(କ) ହାଜତ ଭିତରେ ଧର୍ଷଣକୁ (Custodial Rape) ଏକ ଅପରାଧ ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ଓ

(ଖ) ଜଣେ ଅପରାଧିକୁ ଅତି କମ୍‌ରେ ୭ ବର୍ଷ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ଏବଂ ହାଜତ ଧର୍ଷଣ, ଦଳବଦ୍ଧ ଧର୍ଷଣ, ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳାଙ୍କୁ ଧର୍ଷଣ ଏବଂ ବାର ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସର ଝିଅକୁ ଧର୍ଷଣ କରିଥିବା ଧର୍ଷଣକାରୀମାନଙ୍କୁ ଅତି କମ୍‌ରେ ୧୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡିବ ।

୧୯୮୩ ମସିହାରେ କୋର୍ଟ ଏକ ଐତିହାସିକ ରାୟ ଦେଲେ ଏବଂ ଧର୍ଷିତାର ପ୍ରମାଣ ଦରକାର ନାହିଁ ବୋଲି ଦୃଢ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ । କୋର୍ଟ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କହିଲେ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତୀୟ ସମାଜରେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥା ଅଛି, ଧର୍ଷିତାକୁ ପ୍ରମାଣ ବା ସାକ୍ଷ୍ୟ ମାଗିବା ହେଉଛି ଏକ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜାକର କଥା । ଭାରତୀୟ ସାକ୍ଷି ପ୍ରମାଣ (ସଂଶୋଧନ) ଆଇନ ୨୦୦୨ (Indian Evidence Amendment Bill 2002) ଯାହାକି ୧୮୭୨ ଆଇନକୁ ସଂଶୋଧିତ କରିଥିଲା ଓ ସେଥିରୁ ଦୁଇଟି ଧାରାକୁ ଉଠାଇ ଦେଇଥିଲା ।

୧୯୮୩ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ମଧ୍ୟ ପୀଡିତାକୁ ନ୍ୟାୟ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ଅନେକଗୁଡିଏ ଧର୍ଷଣ କେସ୍‌ଗୁଡିକୁ ଚପେଇ ଦିଆଯାଉଛି । ସେଗୁଡିକ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସିପାରୁନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ହେଲା ସାମାଜିକ ନିନ୍ଦା ବା ଅପବାଦ । ଏଣୁ ଗୋଟିଏ ଦୃଢ ନ୍ୟାୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ପୋଲିସ ଅପରାଧକୁ ଶକ୍ତ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସମାଜରୁ ଧର୍ଷଣ ଘଟଣାଗୁଡିକ ବନ୍ଦ କରିପାରିବ । ଜନସାଧାରଣ ମଧ୍ୟ ଧର୍ଷଣ ଭଳି ଏକ ଅମାନୁଷିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିନ୍ଦା କରିବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିବା ଉଚିତ ।

ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଧର୍ଷଣ ଏକ ବଡ଼ ଆହ୍ୱାନ । ଝିଅ ଓ ମହିଳାଙ୍କ ସାମାଜିକ ଗତିଶୀଳତା ପାଇଁ ଧର୍ଷଣ ଏକ ପ୍ରକାର ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ପିତାମାତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ଏକ ସୁବିଧାଜନକ ଉପାୟ ଭାବି ସେମାନଙ୍କ ଝିଅକୁ ଜୀବନରେ ଉଚ୍ଚ ଆଶା ହାସଲ ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିନଥାନ୍ତି । ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହେଉଥିବା ଯୌନ ବ୍ୟଭିଚାରକୁ ଯଦି ବନ୍ଦ କରାନଯାଏ ତା'ହେଲେ ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତାକୁ ଆମେ ଖୋଜି ବାହାର କରିପାରିବା ନାହିଁ ।

୩୪.୬.୨ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନ (Sexual Harassment at work place)

ଧର୍ଷଣ ହେଉଛି ଏକ ଯୌନ ସଂକ୍ରାନ୍ତିୟ ନିଷ୍ଠୁରତା ଯାହାକି ସ୍ପଷ୍ଟ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଯୌନ ଅପବ୍ୟବହାର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅତି ଲୁକ୍କାୟିତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଆସିଅଛି । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରକାର ହିଂସା ଯାହାକି ମହିଳାମାନେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ (ଅଫିସରେ କିମ୍ବା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ) ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ମହିଳାମାନେ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ କିମ୍ବା ଲୁକ୍କାୟିତ ଭାବେ ଶାରୀରିକ ନିର୍ଯାତନା ପାଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ଅର୍ଥନୈତିକ ବାଧ୍ୟବାଧକତା ହେତୁ କିମ୍ବା ଆଇନ କାନୁନ୍ ଅଭାବରୁ ହେଉ ମହିଳାମାନେ ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପ୍ରତିବାଦ କରିନପାରି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସହି ଯାଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ଯୌନ ନିର୍ଯାତନାଗୁଡିକ ସେମାନଙ୍କ ପୁରୁଷ ସହ-କର୍ମଚାରୀ, ଉପରିସ୍ଥ ଅଫିସର, ଗ୍ରାହକ କିମ୍ବା ମାଲିକ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥାଏ । ଆଉ ଏକ ସାମାଜିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଆମେ ସମାଜରେ ଦେଖିଥାଉ ଯେ ସାଧାରଣତଃ ଘର ବାହାରେ କାମ କରୁଥିବା ମହିଳାମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଭିଯୋଗ ଆଣିନଥାନ୍ତି । ଯଦି ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ମାନ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇଁ ଏତେ ସଚେତନ ତା'ହେଲେ ସେମାନେ ବାହାରକୁ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଆସିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୋଲି, ସାଧାରଣ ଧାରଣ ରହିଥାଏ ।

୧୯୯୭ ମସିହାରେ ଏହି ଦେଶର ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୌନ ନିର୍ଯାତନା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ମଞ୍ଚ (platform) ମିଳିଗଲା । ଭାରତର ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ରାଜସ୍ଥାନ ସରକାର ଓ ବିଶାଖା ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ମୋକଦ୍ଦମାର (କର୍ମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୌନ ନିର୍ଯାତନା) ବିଚାର କରି ଯେଉଁ ରାୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ, ତାହା ନିମ୍ନରେ ସଂକ୍ଷେପରେ ଦିଆଗଲା ।

- ଶାରୀରିକ ସମ୍ପର୍କ କିମ୍ବା ସେ ଦିଗରେ ଆଗେଇବା ପାଇଁ ଉପାୟ ଖୋଜିବା ।
- ଯୌନ ସମ୍ପର୍କ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିବା ବା ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା (coercion) ।
- ଯୌନ-ସମ୍ପର୍କୀୟ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରିବା ।
- ଅଶ୍ଳୀଳ ଜିନିଷ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ।
- କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶାରୀରିକ ବା ମୌଖିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଯାହାକି ଅନିଚ୍ଛା ଯୌନ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଉପାଦାନଗୁଡିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରୁଥିବ ।

ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଓ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ସମସ୍ତ ମାଲିକମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ କହିଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କର୍ମସଂସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଯୌନ ନିର୍ଯାତନା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ କମିଟି ଗଠିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି କମିଟି ନିର୍ଯାତିତ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଭିଯୋଗଗୁଡିକୁ

ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଶାସ୍ତି ଦେବା ନିମନ୍ତେ ସୁପାରିଶ ମଧ୍ୟ କରିପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ସଂଗଠନ ଏପରି କମିଟି ଗଠନ କରିନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ମହିଳା କର୍ମଚାରୀ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଅଧିକାର ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନ ନୁହନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ ପ୍ରମାଣ ଅଭାବରୁ ଅନେକ ଅଭିଯୋଗ ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ହୋଇନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହା ହେଉ, ଏହା ଆମକୁ ଏକ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ଦେଇଥାଏ ଯେ ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଆଇନ ଅଛି ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ପୀଡିତା ସେମାନେ ନ୍ୟାୟ ପାଇଥାନ୍ତି ।

୩୪.୭ ବିଧବାବସ୍ଥା (Widowhood)

ପାରମ୍ପରିକ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବିଧବା ଅବସ୍ଥା ହେଉଛି ଏକ ଅଭିଶାପ । ବିଧବାମାନେ ପାରିବାରିକ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ଧରଣର ପ୍ରସ୍ଥିତ ଉପଭୋଗ କରିପାରୁନଥିଲେ । ଜଣେ ବିଧବାକୁ ଅପବିତ୍ର ଏବଂ ପରିବାର ସମ୍ମାନରେ ଏକ କଳାଦାଗ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଉଥିଲା । ବିଧବାମାନଙ୍କର ପୁନର୍ବିବାହ ଅଧିକାର ନଥିଲା, ସେମାନେ ଶାରୀରିକ ଓ ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ଏକ ପ୍ରକାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅବସ୍ଥା ନେଇ ବାସ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏକ ପ୍ରକାର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୮୫୬ ମସିହାରେ ବିଖ୍ୟାତ୍ ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ଈଶ୍ୱର ଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗରଙ୍କ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଫଳରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ ଆଇନ ପ୍ରଣନ କରିଥିଲେ ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଆଇନଗତ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ବିଧବାମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନଥିଲା ଏବଂ ସମାଜ ମଧ୍ୟ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ କାଳକ୍ରମେ ଲୋକଙ୍କର ସାମାଜିକ ମନୋଭାବ ବିଧବାଙ୍କ ପ୍ରତି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାପାଇଁ ଲାଗିଲା ।

କାଳକ୍ରମେ ବିଧବା ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ସାମାଜିକ କଳଙ୍କ କମିବାକୁ ଲାଗିଲାଣି ଏବଂ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କା ବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି । ଏହାର ଅର୍ଥ ଏହା ନୁହେଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇଯାଇଛି କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ପୁନର୍ବିବାହକୁ ସାମାଜିକ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ଯେ ଜଣେ ବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ ନକରି ଏକୁଟିଆ ଜୀବନଯାପନ କରିପାରେ ।

ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ବିଧବା ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୁଏ ତାକୁ ତା ପରିବାରର ସଦସ୍ୟମାନେ ଶୋଷଣ କରିଥାନ୍ତି । ପାରିବାରିକ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଭାଗ ଦେବା ପାଇଁ ଅନିଚ୍ଛା କିମ୍ବା ଚଳିବା ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ହେଉଛି ଶୋଷଣର କାରଣ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଏକକ ପରିବାରରେ ଅନେକ ବିଧବାଙ୍କୁ ଦୂରେଇ ରଖାଯାଉଛି ଏବଂ ଯଦି ସେମାନଙ୍କର ଚଳିବା ପାଇଁ କୌଣସି ସାଧନ ନାହିଁ, ସେମାନେ ବଞ୍ଚିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇଥାଏ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ନତି ଏବଂ ମଣିଷର ଆୟୁଷ ବୃଦ୍ଧି ଭବିଷ୍ୟତରେ ବିଧବାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବହୁତ ଅଧିକ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକୁଟିଆ ରହିବାକୁ

ପଡିବ । ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ ସାମାଜିକ ନିରାପତ୍ତାର ଅଭାବ ଓ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ପରିବାରର କମ୍ ସହଯୋଗ ବିଧବାମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରୁଅଛି ।

ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ ବରିଷ୍ଠ ନାଗରିକ ସହଯୋଗ ସେବା (Senior citizen support services) ଗୁଡିକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ସଂସ୍ଥାଗୁଡିକ ବରିଷ୍ଠ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ରହିବା, ଖାଇବା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗଗୁଡିକ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ସେମାନେ ଅର୍ଥ ଦାବି କରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିଧବାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସେମିତି କିଛି ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ସରକାର ବୃଦ୍ଧା ବିଧବାମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ଆଶାରେ ଅନେକଗୁଡିଏ ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି । ଏଣୁ କେବଳ ଯେ ବିଧବା ଭତ୍ତା ଦେବା ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ବସ୍ ଓ ଟ୍ରେନରେ ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ ପାସ୍ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବିଧବା ସମସ୍ୟା ପରିସ୍ଥିତି ଅତି ଗୁରୁତର ଅଟେ । ଏଣୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଜ୍ଞାନ, କୌଶଳ, ଶିକ୍ଷା ଓ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ଆଧାର କରି ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟୋଜିତ କରିବା ଉଚିତ । ଯଥା- ସମୁଦାୟ ରୋଷେଇ ଘର, ସମୁଦାୟ ଶିଶୁ ସହାୟକ ସେବା, ସ୍ୱୟଂ ସେବା ସଂସ୍ଥା ଇତ୍ୟାଦି । ଏହି ସେବାଗୁଡିକ କେବଳ ଯେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଶକ୍ତି ଓ ସାହସ ଯୋଗାଇ ନଥାଏ, ଏହା ମଧ୍ୟ ପଡୋଶୀ ବା ସମୁଦାୟର ଅନ୍ୟ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ତେଣୁ ବିଧବାମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଏହାର ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଫଳପ୍ରଦ ସମାଧାନ ହେବା ଉଚିତ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୪.୪

ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

୧. ଭାରତରେ କେଉଁ ବର୍ଷ ପ୍ରଥମ ଧର୍ଷଣ ଆଇନ୍ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ?

୨. ହାଜତ ଧର୍ଷଣ (custodian rape) କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ।

୩. କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ହେଉଥିବା ଯୌନ ନିର୍ଯାତନା ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଆଇନସଂଗତ ଆଦେଶ (ରାୟ) କେଉଁ କେସ୍ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ?

୪. ବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ ଆଇନ କେବେ ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରିଥିଲା ?

ତୁମ ପାଇଁ କାମ (Activity) ନଂ.୩

ତୁମେ ତୁମର ପଡୋଶୀ ଘର ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଜରାଶ୍ରମକୁ ଯାଅ ଏବଂ ସେଠାରେ ରହୁଥିବା ବିଧବାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା ହୁଅ । ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ହୋଇଥିବା କଥାବାର୍ତ୍ତା ଓ

ସେମାନଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ୩୫୦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ରିପୋର୍ଟ ଲେଖ । ଶିକ୍ଷାଦାନ କେନ୍ଦ୍ର ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଉଚିତ । ଏହା ଏକ ଶିକ୍ଷକ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଟେ ।

ତୁମେ କ'ଣ ଶିକ୍ଷା କଲ (What you have learnt)

- ମହିଳାମାନେ ଉଭୟ ଘରେ ଓ ବାହାରେ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି ।
- ମୁଖ୍ୟ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଭାରତୀୟ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏକ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ଯଥା- ଶିଶୁକନ୍ୟା ହତ୍ୟା, ଘରୋଇ ହିଂସା, ଯୌତୁକ, ଯୌନ ନିର୍ଯାତନା ଏବଂ ବିଧବାବସ୍ଥା ।
- କନ୍ୟାଭ୍ରୂଣ ହତ୍ୟା ଓ ଶିଶୁକନ୍ୟା ହତ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ୦-୬ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଝିଅ ପିଲାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମିବାରେ ଲାଗିଛି ।
- ଯଦିଓ ଘରକୁ ଏକ ନିରାପଦ ସ୍ଥାନ କୁହାଯାଏ । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ହିଂସାର ଶିକାର ହେବାକୁ ପଡେ । ଯଥା- ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମାଡଦେବା, ଯୌତୁକ ନିର୍ଯାତନାଦେବା, ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା, ଏପରିକି ହତ୍ୟା କରାଯାଏ ।
- ଭାରତରେ ଘରୋଇ ହିଂସା ମହିଳାମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶତକଡ଼ା ୩୦ ଭାଗ ହୋଇଥାଏ ।
- ଯେହେତୁ ଘରୋଇ ହିଂସା ଘର ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥାଏ, ଏହାକୁ ଘରୋଇ କଳହ ବା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ କୁହାଯାଏ ।
- ଉପଯୁକ୍ତ ନିରାପତ୍ତା ଘର ବା ନିରାପଦ ଘରର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ବହୁ ମହିଳା ଏକ ପ୍ରକାର ନିଷ୍ପେସିତ (oppressive) ପାରିବାରିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ।
- ଯଦିଓ ଯୌତୁକ ନିରୋଧ ଆଇନ ୧୯୬୧ ମସିହାରେ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହା ୧୯୮୪ ଓ ୧୯୮୬ ମସିହାରେ ସଂଶୋଧିତ ହୋଇଥିଲା, ତଥାପି ଯୌତୁକଜନିତ ହିଂସା ବଢିବାରେ ଲାଗିଛି ।
- ଜଣେ ମହିଳା ସହିତ ଜୋରଜବରଦସ୍ତି ଯୌନକ୍ରିୟା ସମ୍ପାଦନ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଧର୍ଷଣ କୁହାଯାଏ । ଏହା ଏକ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ ଅଟେ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ସାତବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡିଥାଏ । ଯଦି ଏହା ଏକ ହାଜତଧର୍ଷଣ, ଦଳବଦ୍ଧଧର୍ଷଣ, ଗର୍ଭବତୀମହିଳାକୁ ଧର୍ଷଣ କିମ୍ବା ନାବାଳିକା ୧୨ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ଝିଅକୁ ଧର୍ଷଣ ହୁଏ, ତା'ହେଲେ ଅତିକମ୍‌ରେ ଜେଲ୍‌ଦଣ୍ଡ ୧୦ ବର୍ଷ ହୋଇଥାଏ ।

- ମହିଳାମାନେ କାମ କରୁଥିବା ଜାଗାରେ ହିଂସାର ଶିକାର ହେଲେ ତାକୁ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନ କୁହାଯାଏ । ୧୯୯୭ ମସିହାରେ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ଦେଇଥିବା ରାୟ ଅନୁଯାୟୀ ଏଥିପାଇଁ ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରାଯାଇପାରିବ ।
- ବିଧବାମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥାରେ ଅତୀତରେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଅଛି; କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ସହଯୋଗର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛନ୍ତି ।
- ଆଇନକୁ ଯଦି ଠିକ୍ ଭାବେ ପରିଚାଳନା କରାଯାଏ, ତା'ହେଲେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିବ ଓ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ ।

ପାଠ୍ୟାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକର ଉତ୍ତର ୨୦୦ରୁ ୩୦୦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।

୧. ଶିଶୁକନ୍ୟାହତ୍ୟା ଓ କନ୍ୟା ଭ୍ରୂଣହତ୍ୟା କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? ଏହାର କାରଣଗୁଡିକ ଲେଖ ।

୨. ଘରୋଇ ହିଂସା କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? ଏହାର କେତେକ ଉଦାହରଣ ଦିଅ ଓ ଏହାକୁ କିପରି ବନ୍ଦ କରାଯାଇପାରିବ ?

୩. ଯୌତୁକ ନିଷେଧ ଆଇନ ୧୯୬୧ ଓ ଏହା ୧୯୮୪ ଓ ୧୯୮୬ ମସିହାରେ ହୋଇଥିବା ସଂଶୋଧନର ବିହିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା (provisions)ଗୁଡିକ ଲେଖ ।

୪. ଧର୍ଷଣ ଆଇନର ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଗୁଡିକ ଲେଖ ।

ପରିଭାଷା (Glossary)

୧. ହାଜତରେ ଧର୍ଷଣ (Custodial Rape) : ପୋଲିସ ଷ୍ଟେସନ ଭିତରେ ଜଣେ ମହିଳା ବା ଝିଅକୁ ଧର୍ଷଣ କରିବା ।

୨. ଘରୋଇ ହିଂସା (Domestic violence) : ଘର ଭିତରେ ମହିଳାକୁ ଶାରୀରିକ କିମ୍ବା ମାନସିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦେବା ।

୩. ଯୌତୁକ (Dowry) : ବିବାହ ସମୟରେ ଦାବି ମୁତାବକ କନ୍ୟା ଘର ବରଘରକୁ ନଗଦ ଟଙ୍କା ଆକାରରେ କିମ୍ବା ଜିନିଷ ଆକାରରେ ଯେଉଁ ଉପହାର ଦିଅନ୍ତି, ତାକୁ ଯୌତୁକ କୁହାଯାଏ ।

୪. କନ୍ୟାଭ୍ରୂଣ ହତ୍ୟା (Female foeticide) : ଗର୍ଭପାତ ଦ୍ୱାରା କନ୍ୟା ଭ୍ରୂଣକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ।

୫. ଶିଶୁକନ୍ୟା ହତ୍ୟା (Female Infanticide) : ଜନ୍ମର ଠିକ୍ ପରେ ପରେ ଶିଶୁକନ୍ୟାକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ।

୬. ଧର୍ଷଣ (Rape) : ଏକ ପ୍ରକାର ଯୌନ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା । ଯେଉଁଠି ଜଣେ ପୁରୁଷ ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି ଜଣେ ମହିଳା ସଙ୍ଗେ ଯୌନକ୍ରିୟା କରିଥାଏ ।

୭. କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୌନନିର୍ଯ୍ୟାତନା (Sexual Harassment at work place) : କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ମହିଳାକୁ ଶାରୀରିକ ଓ ବାଚନିକ (Orally) ଭାବେ ଜଣେ ପୁରୁଷ ସହ-କର୍ମଚାରୀ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଯାତିତ ହେବା ।

୮. ଲିଙ୍ଗ-ନିରୁପଣ ପରୀକ୍ଷା (Sex Determination Test) : ମା' ଗର୍ଭରେ ଥିବାବେଳେ ଶିଶୁର ଲିଙ୍ଗ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଏ, ତାହାକୁ ଲିଙ୍ଗ ନିରୁପଣ ପରୀକ୍ଷା କୁହାଯାଏ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକର ଉତ୍ତର (Answer to intext Questions)

୩୪.୧	୧.୧୯୯୪	୨. କନ୍ୟା ଭ୍ରୂଣ ହତ୍ୟା
	୩. ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗ ହାର	୪. ନିଖୋଜ ନିୟୁତ (missing millions)
୩୪.୨	୧. ଘରୋଇ ହିଂସା	୨. ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ
	୩. ୩୦	୪. ପଡୋଶୀ କାର୍ଯ୍ୟ
୩୪.୩	୧. ଭୁଲ	୨. ଠିକ୍
	୩. ଭୁଲ	୪. ଠିକ୍
୩୪.୪	୧. ୧୮୬୦	୨. ପୋଲିସ ହାଜତରେ ଧର୍ଷଣ
	୩. ବିଶାଖା Vrs ରାଜସ୍ଥାନ ସରକାର	
	୪. ୧୮୫୬	

୩୫

ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଏବଂ ନାରୀମୁକ୍ତି (WOMEN'S EMPOWERMENT AND EMANCIPATION)

ତୁମେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଶବ୍ଦଟି ଶୁଣିଥିବ ଯାହାକି ୨୦୦୧ ମସିହା ବେଳକୁ ସବୁଠାରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉଥିଲା । ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଖବରକାଗଜରେ ଓ ଟେଲିଭିଜନ ମାଧ୍ୟମରେ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଉପରେ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦେଖିଥିବ । ତୁମେ କ'ଣ କେବେ ଏହି ସଶକ୍ତିକରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚିନ୍ତା କରିଛ ? ଅନେକ ବନ୍ଧୁ ଓ ଛାତ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲେ ଯେ ମହିଳାମାନେ କ'ଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିହୀନ ଥିଲେ ? ଆମେ ଜାଣିଛେ ଯେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପରି ମହିଳାମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସମାଜରେ ସମାନ ଅଧିକାର ଅଛି । ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ ଆମେ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଜାଣିବା ।

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ତୁମେ ଅଧ୍ୟାୟଟି ପଢିବା ପରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇବ

- ସଶକ୍ତିକରଣ ବା ମୁକ୍ତି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?
- ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣର ଆବଶ୍ୟକତା କ'ଣ ?
- ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ୧୯୪୭ ମସିହା (ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ସମୟ) ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନଗୁଡିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ।
- ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ପରେ ମହିଳାଙ୍କ ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ସରକାର ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂସ୍ଥାଗୁଡିକର ଉଦ୍ୟମଗୁଡିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ।
- ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣର ସଫଳତା ଓ ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଦେଖା ଦେଇଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ।

୩୫.୧ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? What is Women's Empowerment ?

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଛୁ ଯେ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ

ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଛେ; ଯେ ଲିଙ୍ଗ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଭେଦକରଣକୁ ସମ୍ବିଧାନ ଦ୍ୱାରା ବାରଣ କରାଯାଇଅଛି । ବିଗତ ୧୭୫ ବର୍ଷ ହେଲା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ଏବଂ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ପ୍ରଥା ପରମ୍ପରାରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ (ଯାହାକି ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଦେଇ ଚଳି ଆସିଥିବା) ଅନେକଗୁଡିଏ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇଅଛି । ତଥାପି ଜନ୍ମରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକାଂଶ ମହିଳା ପ୍ରଭେଦିକରଣର ଶିକାର ହୋଇଆସୁଛନ୍ତି ଯଦିଓ ଆଇନ୍‌ଗୁଡିକ ମହିଳାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ଦେବା ପାଇଁ ପୂରାପୂରି ସକ୍ଷମ । ଏଣୁ ସେପରି ଏକ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ଉଚିତ ଯାହାଦ୍ୱାରା ସବୁ ମହିଳାମାନେ ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ସମାନ ଭାବରେ ଉପଭୋଗ କରିପାରିବେ । ଏହା ହେଉଛି ସଶକ୍ତିକରଣର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

୩୫.୨ ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ମହିଳା କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? Who is an empowered women ?

ଜଣେ ଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ/ସଶକ୍ତିକରଣପ୍ରାପ୍ତ ମହିଳାର ନିମ୍ନଲିଖିତ ଗୁଣଗୁଡିକ ଥାଏ ।

- ଜଣେ ମହିଳା ନିଜ ଇଚ୍ଛାମୁତାବକ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇପାରେ ।
- ନିଜ ଘରେ କିମ୍ବା କୌଣସି ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ହିଂସାର ଶିକାର ହେଉନଥିବା ।
- ଜଣେ ମହିଳା ଏଭଳି ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ରହିବ ଯେଉଁଠି ତା'ର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଏବଂ ମାନମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରୁଥିବ ।
- ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ହାସଲ କରିପାରୁଥିବ ।
- ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଓ ଅଧିକାରକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଆଇନଗୁଡିକୁ ଉପଭୋଗ ତଥା ବ୍ୟବହାର କରିପାରୁଥିବ ।

ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେବଳ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଲେ ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ସୁବିଧା ସୁଯୋଗଗୁଡିକୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ମିଳିବା ମଧ୍ୟ ଉଚିତ । ଏଠାରେ ଏକ ଉଦାହରଣ ଦିଆଗଲା । ଗୋଟିଏ ୧୬ ବର୍ଷର ଝିଅ ଲୀନା ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ରହେ । ସେ ତା' ସାଙ୍ଗ ପିଲାଙ୍କ ଭଳି ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲା, କିନ୍ତୁ ତା ପରିବାରର ଲୋକେ ଘରୋଇ କାମ ପାଇଁ ପଡୋଶୀ ଘରକୁ ପଠେଇବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ଭାରତର ଜଣେ ନାଗରିକ ଭାବେ ଲୀନାର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ଭଳି ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାର ଅଧିକାର ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଦରିଦ୍ରତା ଓ ପରିବାରର ବାଧା ଯୋଗୁଁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମନର ଇଚ୍ଛାକୁ ତ୍ୟାଗକଲା । ଲୀନାର ସେତିକି ଶକ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ସେ ତା ଅଧିକାରକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିପାରିବ । ତେଣୁ ସଶକ୍ତିକରଣ ହେଉଛି

ଏକ ଅବସ୍ଥା ଯେଉଁଥିରେ ମହିଳାମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବେ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିପାରିବେ ।

୩୫.୩ ମହିଳାମାନେ କାହିଁକି ଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ ହେବା ଉଚିତ ? Why women should be empowered ?

ଭାରତ ଜନସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ହେଉଛନ୍ତି ମହିଳା । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହିଳାମାନେ ଭୟର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ନହୋଇ ନିରାପଦରେ ନିଜର ଅଧିକାରକୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ଭଳି ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ନ କରିଛନ୍ତି; ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତରେ ବିକାଶ ହେବ ନାହିଁ । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହିଳାମାନେ କ୍ଷମତା ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ଏବଂ ସୁଶିକ୍ଷିତ ସଭ୍ୟ ସମାଜ ଗଠନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏମିତି ଅନେକ ମହିଳା ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଘରର ଚାରିକୋଣ ମଧ୍ୟରେ ରହୁଛନ୍ତି । ଯଦିଓ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଇନଗତ ବାଧା ନାହିଁ, ତଥାପି ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ କଟକଣାଗୁଡ଼ିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବାରଣ କରିଥାଏ ।

ଦେଶର ଉନ୍ନତିରେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କର ଉଦାହରଣରେ ଆମ ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠା ମଣ୍ଡନ କରିଥାଏ । ସମାଜର ପରିପୋଷଣ ଓ ସମୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅବଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ମହିଳାଙ୍କ କାମ ଘର ଭିତରେ ହେଉ କିମ୍ବା ବାହାରେ ହେଉ ସମାଜକୁ ଆଗକୁ ନେବା ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ। ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ଓ ସମାଜର ସଦସ୍ୟ ଭାବରେ ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ହେବାକୁ ପଡିବ । United Nation's Fund for populationର ଏକ ରିପୋର୍ଟରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ (World population 1992) ମହିଳାଙ୍କ ବିକାଶ ବିନା ସମାଜର ବିକାଶ ଅସମ୍ଭବ । କାରଣ ଶିଶୁର ବିକାଶ ପାଇଁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅବଦାନ ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶୀ । ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣର ଦୁଇଟି ଲାଭ ହେଲା- ଗୋଟିଏ ପରିବେଶ ପାଇଁ ଓ ଅନ୍ୟଟି ସମାଜ ପାଇଁ । ଏଣୁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସଶକ୍ତିକରଣ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଭାବେ ଯୋଗଦାନ ଗୋଟିଏ ସମାଜକୁ ବିକାଶମୁଖୀ କରିଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ସମାଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୋଜନା ପ୍ରଣୟନକାରୀମାନେ (planners), ପରିଚାଳକ (manager), ବୈଜ୍ଞାନିକ (scientists) ଏବଂ ଶିଳ୍ପ ଉଦ୍ୟୋଗ ଉପଦେଷ୍ଟା ଭାବରେ (Technical Adviser) ମହିଳାମାନଙ୍କର ସମାଜରେ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥାଏ । ସେମାନେ ପରିବାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଡୋଶୀର ବିକାଶରେ ମଧ୍ୟ ଲାଗିପଡିଥାନ୍ତି । ଏହାର ଏକ ଉଦାହରଣ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

ଶକ୍ତି ଗ୍ରାମ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଗାଁର ବୟସ୍କା ମହିଳାମାନେ ଛୋଟ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଦିନବେଳା ଯତ୍ନ ନେବା କେନ୍ଦ୍ର (Day care Centre) ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ

ସ୍ୱଳ୍ପ ଆୟର ସହାୟତାରେ ଏହି କେନ୍ଦ୍ର ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଘର ଭଡ଼ାରେ ନେଲେ । ଗାଁରେ କାମ କରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥ ଆକାରରେ ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ଦେଲା । ସେହି ସମୟରେ ଗାଁର ଅନେକ ଯୁବତୀ ସ୍କୁଲ ପାଠ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । କାରଣ ସେମାନଙ୍କୁ ପରିବାରର ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେବାକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଏହି ଯତ୍ନ ନେବା କେନ୍ଦ୍ରଟି ଖୋଲାହେଲା; ଗାଁର ସମସ୍ତ ଶିଶୁ ଏଠାରେ ପାଠ ପଢ଼ିବାର ସୁବିଧା ପାଇଲେ । ଯାହାଫଳରେ ପାଠ ଛାଡ଼ିଥିବା ଯୁବତୀ ପୁଣି ସ୍କୁଲକୁ ପାଠ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଫେରିଲେ । ଶିଶୁମାନଙ୍କର ବାପା ମାଆ ମଧ୍ୟ, ଏହି ଦିନବେଳା ଯତ୍ନ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଚଳେଇବା ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଲେ । ଯାହା ଫଳରେ ସ୍କୁଲ ଛାଡ଼ିବା ପିଲା ସଂଖ୍ୟା କମିଗଲା ଏବଂ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷରେ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଦେଲା । ଏହାର ଚାରିବର୍ଷ ପରେ ଶାନ୍ତିଗ୍ରାମ ଗାଁରେ ଗୋଟିଏ ହାଇସ୍କୁଲ ଓ ଗୋଟିଏ ଜୁନିୟର କଲେଜ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ଏବଂ ଗାଁର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଝିଅ ପିଲା ସ୍କୁଲକୁ ଓ କଲେଜକୁ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତୁମେ ଏଥିରୁ ଜାଣିଲ ଯେ କେମିତି ମହିଳାମାନେ ନିଜେ ସମର୍ଥ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗାଁର ମହିଳା ଓ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ କରିପାରିଛନ୍ତି ।

ଏଣୁ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କ୍ଷମତା ସମ୍ପନ୍ନ କରାଯିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଜଣେ ସଶକ୍ତିକରଣ ହୋଇଥିବା ମହିଳା ଗୋଟିଏ ଘରକୁ ଏପରିକି ଗୋଟିଏ ସମାଜକୁ ଭଲ ଭାବରେ ରଖିପାରେ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ସେ ନିଜେ ଅସୁବିଧାରେ ଥିବ ତାହେଲେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କିଭଳି ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ? ତେଣୁ ଜଣେ ମହିଳା ବେଶ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଓ କ୍ଷମତାସମ୍ପନ୍ନ ହେଲେ ସୁସ୍ଥ ଓ ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ କରିପାରିବ ।

୩୫.୪ ମୁକ୍ତି (Emancipation)

ମୁକ୍ତି ଶବ୍ଦଟି ଅତ୍ୟାଚାର ବା ଦାସତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ଅବସ୍ଥାକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ବିଭିନ୍ନ ବାଧାବିଘ୍ନ ବା ଅସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁକାବିଲା କରି ଜୀବନରେ ସଫଳତା ହାସଲ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତି ବା ସ୍ୱାଧୀନତା କୁହାଯାଏ । ଏହି ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଆଇନଗତ ବା ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ହାସଲ କରାଯାଇପାରେ । ଅନେକ ସମୟରେ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ବୈଧାନିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ିଥାଏ ।

ଉଦାହରଣ ୧ :

ବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ ଆଇନ ୧୮୫୬ ବିଧବା ବିବାହ ପାଇଁ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଆଇନଗତ ବାଧା ଅପସାରଣ କରିଥିଲା ବିଘ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ । ଏହି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଦି ଜଣେ ବିଧବା ବିବାହ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା ତା'ହେଲେ ତାକୁ ସେଥିପାଇଁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଉନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଦି ଜଣେ ବିଧବା ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରେ ତା'ହେଲେ ପରିବାର ତରଫରୁ କିମ୍ବା ସମାଜ

ତରଫରୁ କେହି ତାକୁ ବାରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ହେଉଛି ମହିଳା ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଆଇନଗତ ଏକ ଉଦାହରଣ ।

ଉଦାହରଣ ୨ :

ମଥୁରା ନାମ୍ନୀ ଜଣେ ଆଦିବାସୀ ଝିଅ ଗୋଟିଏ ପୋଲିସ ଷ୍ଟେସନରେ ଧର୍ଷିତ ହେଲା । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦାୟୀ ପୋଲିସ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଦଣ୍ଡ ଦିଆଗଲା ନାହିଁ, କାରଣ ସେତେବେଳେ ହାଜତ ଭିତରେ ଧର୍ଷଣକୁ ଅପରାଧ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରାଯାଇନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ମହିଳା ସଂଗଠନର ପ୍ରତିବାଦ ଯୋଗୁଁ ସରକାର ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ହାଜତ ଭିତରେ ଧର୍ଷଣକୁ ଏକ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଅପରାଧ ଭାବି ଧର୍ଷଣ ଆଇନରେ ସଂଶୋଧନ ଆଣିଲେ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୫.୧

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର :

୧. .... ମସିହାକୁ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ବର୍ଷ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

୨. ଶୋଷଣରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭକୁ .... କୁହାଯାଏ ।

୩. ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ମହିଳା ନିଜ ଇଚ୍ଛା ମୁତାବକ କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ପାଇଁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଏ, ତାକୁ .... କୁହାଯାଏ ।

୪. ଜଣେ ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ମହିଳା ଗୋଟିଏ .... ସମାଜ ଗଠନ କରିଥାଏ ।

୩୫.୫ ଭାରତରେ ମହିଳା ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ (Struggles for Emancipation of Women in India)

ଯେତେବେଳେ ଇଂରେଜମାନେ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ; ସେତେବେଳେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅତି ଶୋଚନୀୟ ଥିଲା । ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ଯଥା- ଶିଶୁକନ୍ୟା, ହତ୍ୟା, ସତୀପ୍ରଥା, ବାଲ୍ୟବିବାହ, ନାରୀଶିକ୍ଷା ଉପରେ କଟକଣା, ବହୁପତି ବିବାହ ଓ ବିଧବାବିବାହକୁ ବାରଣ ଇତ୍ୟାଦି ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ଧର୍ମ ନାଁରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତିକରଣ ନ ହେବା ପାଇଁ ଦୂରେଇ ରଖୁଥିଲେ । ଦୁଇଶହ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତରେ ସେମାନେ ନିରବ ହୋଇ ରହିଲେ ଏବଂ ଇଂରେଜମାନେ ମଧ୍ୟ ଶାସନ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କର ଧାର୍ମିକ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନଶୈଳୀ ଉପରେ କୌଣସି ଧରଣର ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯେତେବେଳେ ଇଂରେଜମାନେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ସେମାନେ ଭାରତୀୟ ସମାଜ ସଂସ୍କାରକମାନେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିବା ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆଗେଇ ନେଲେ । ୧୮୨୯ ମସିହାରୁ ୧୯୪୭ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ

ଗୁଡିଏ ଆଇନ ମହିଳାମାନଙ୍କ ହିତ ପାଇଁ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇଥିଲା । ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କାରକମାନେ, ସମାଜର କଠୋର ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକୁ ଦୂରୀଭୂତ କରିବା ପାଇଁ ବହୁତ କଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମାଜର ମୌଳବାଦୀମାନେ ସତୀପ୍ରଥାକୁ ଉଚ୍ଛେଦ କରିବା ଏବଂ ବିଧବାବିବାହକୁ ଆଇନଗତ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବା ସପକ୍ଷରେ ନଥିଲେ । ଯଦିଓ ୧୮୨୯ ମସିହାର ସତୀପ୍ରଥାକୁ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ବନ୍ଦ କରାଯାଇଛି, ତଥାପି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏହା ସମାଜରେ ବେଳେବେଳେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଏପରିକି ୨୦୦୨ ମସିହାରେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଏକ ଘଟଣା ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସିଥିଲା । ଭାରତ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏତେ ବିକାଶ କଲାପରେ ମଧ୍ୟ ଯଦି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏହି ଅମାନୁଷିକ ପ୍ରଥା ଆମ ସମାଜରେ ଦେଖାଦିଏ, ତା'ହେଲେ ୧୭୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ମହିଳାମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବା କେତେ କଷ୍ଟକର ଥିଲା ଏହା ଅନୁମେୟ ।

ବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ଉଠାଇପାରିବା ହେଉଛି ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ବଡ଼ ସଫଳତା । ସାମାଜିକ ବିରୋଧ ହେତୁ, ବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ ଆଇନ ୧୮୫୬ ସଫଳ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିନଥିଲା । ଏଣୁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଧବାମାନଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେବା ଆଇନ, ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ମହିଳାଙ୍କ ଏକ ବଡ ସଫଳତା । ଏଣୁ ସତୀ ପ୍ରଥା ଓ ବିଧବା ବିବାହ ଉପରେ ଯେଉଁ କଟକଣା ବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡିକ ଥିଲା, ସେଗୁଡିକ ଦୂରୀଭୂତ ହେବା ପରେ ମହିଳାଙ୍କ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଏକ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିଲା ।

ବାଲ୍ୟବିବାହ ହେଉଛି ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ବଡ଼ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ । ବାଲ୍ୟବିବାହ ବାରଣ ଆଇନ ୧୯୨୯ ଅନୁଯାୟୀ ପୁଅ ଓ ଝିଅର ବିବାହ ବୟସ ଯଥାକ୍ରମେ ୧୮ ବର୍ଷ ଓ ୧୪ ବର୍ଷ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଲା । ଯଦିଓ ୧୪ ବର୍ଷ ବୟସ ଝିଅମାନଙ୍କ ବିବାହ ପାଇଁ ଠିକ୍ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ବୟସ ନୁହେଁ, ତଥାପି ଶିଶୁ ବିବାହ ପ୍ରଥା ଭଳି ଏକ ଘୃଣ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏହି ଆଇନ୍ କେତେକାଂଶରେ ନିବାରଣ କରିଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଝିଅମାନେ କମ୍ ବୟସରେ ଏହି ଆଇନ ଯୋଗୁଁ ବିବାହ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାକୁ ପଡିଲା ଯାହାକି ମହିଳା ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲା । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବ ସମୟରେ; ମହିଳା ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ୧୯୨୯ ମସିହା ଆଇନ୍ ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ସାର୍ଥକପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଇନ ।

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଅନେକ ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ନାରୀ ଶିକ୍ଷାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ । ମହିଳା ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷା ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ମୁଖ୍ୟ ମାଧ୍ୟମ । ଝିଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଖୋଲାଯାଇଥିବା ସ୍କୁଲ ହେଉଛି ମହିଳା ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରଥମ ସୋପାନ । ଯେତେବେଳେ ମହିଳାମାନେ ଘରୁ ବାହାରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସୁବିଧା ପାଇଲେ; ସେମାନେ ଅଜ୍ଞତାରୁ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ଲାଗିଲେ ବୋଲି ବିଚାର କରାଗଲା ।

କିନ୍ତୁ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ପିତାମାତା (conservative parents) ସେମାନଙ୍କ ଝିଅମାନଙ୍କୁ

ସ୍କୁଲକୁ ପଠେଇବା ପାଇଁ ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ନାହିଁ, ଯଦିଓ ମହିଳା ସ୍ୱାଧୀନତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷା ଏକ ଉତ୍ତମ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇଥିଲା ।

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଏବଂ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଭାଗର ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାର ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ୟୁରୋପ ଓ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାରେ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ହୋଇଥିବା ସୁଦୃଢ ନାରୀ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନଗୁଡ଼ିକ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୂଳଦୁଆ ପକାଇଥିଲା । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଅନେକ ମହିଳାଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ପାଇଁ ଲଢେଇ କରିବାକୁ ଗୋଟିଏ ସୁସ୍ଥ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଥିଲା । ଉପନିବେଶ ଶାସନରୁ (colonial rule) ମୁକ୍ତି ଓ ସାମାଜିକ ପରମ୍ପରା ପ୍ରଥାରୁ ମୁକ୍ତି ମହିଳା ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ହେଉଛି ଦୁଇଟି ବଡ଼ ସଫଳତା । ପ୍ରଥମରେ ମହିଳା ସମାନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଯାହାକି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏହାର ନେତୃତ୍ୱ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ତା'ପରେ ୧୮୮୦ରୁ ୧୯୩୦ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ଦେଶରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ମହିଳା ସଂଗଠନ ଗଢି ଉଠିଲା ଏବଂ ତା' ପରେ ପରେ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କଲା ।

ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ?
What is the women's movement ?

ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ହିସାବରେ ହେଉ କିମ୍ବା ଦଳବଦ୍ଧ ହିସାବରେ ହେଉ ସାମାଜିକ ବ୍ୟାଧିଗୁଡ଼ିକରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ଏବଂ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମାନତା ଆଣିବା ପାଇଁ ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନଗୁଡ଼ିକ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥିଲା । ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ମହିଳାମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଏହି ମହିଳାଆନ୍ଦୋଳନର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଲା ମହିଳାମାନେ ସମାଜରେ ସମାନ ଅଧିକାର ପାଇବା ସହିତ ସମାନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ହାସଲ କରିବା । ସମାଜରେ ମହିଳାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ସହ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାନିତ ହେବା ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ମହିଳା ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ ଲଢେଇ କରିଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ହାସଲ ପାଇଁ ମହିଳା ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ ଏଥିପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ପାଇଁ ଚାପ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାନ୍ତି । ଏଣୁ; ଏହି ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନଗୁଡ଼ିକର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଏକ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୫.୨

ସଂକ୍ଷେପରେ ଉତ୍ତର ଦିଅ ।

୧. କେଉଁ ବର୍ଷ ସତୀ ପ୍ରଥା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକ ରିପୋର୍ଟ ହୋଇଥିଲା ।

୨. ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ?

୩. ବିଧବା ପୁନର୍ବିବାହ ଆଇନ କେବେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ?

୪. ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ବାରଣ ଆଇନ୍ ୧୯୨୯ ଅନୁଯାୟୀ ବିବାହ ପାଇଁ ପୁଅ ଓ ଝିଅର ବୟସ କେତେ ?

୩୫.୬ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ- ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଉଦ୍ୟମ Women Empowerment- Efforts in independent India)

ଭାରତର ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତିକିରଣ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ଏବଂ ମହିଳା ସଂଘମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ଅନବରତ ଜାରି ରହିଛି । ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ମହିଳା ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଉଭୟ ସରକାର ଏବଂ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ମହିଳା ସଂଗଠନର ଉଦ୍ୟମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏକ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ସମ୍ବିଧାନରେ ସମାନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ଓ ପ୍ରଭେଦିକରଣକୁ ବାରଣ କରାଯାଇଛି । ତେଣୁ ସମାଜରେ ଥିବା ଲିଙ୍ଗଗତ ଅସମାନତାକୁ ଦୂର କରାଯିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ସରକାରର ଏବଂ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକର ଉଦ୍ୟମ ପୂରାପୁରି ଭିନ୍ନ । ତେଣୁ ଏହି ଦୁଇ ସଂଗଠନକୁ ଭିନ୍ନ ରୂପରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ଉଚିତ ।

୩୫.୭ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟମ State intitiative for women Empowerment

ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଆଇନ ହେଉଛି ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅସ୍ତ୍ର । ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସାମାଜିକ ପ୍ରଥାଗୁଡ଼ିକର ଅତ୍ୟାଚାରରୁ ମୁକ୍ତିଦେବା ପାଇଁ ଏବଂ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଦିନରୁ ଏପରିକି ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଏହା ଚାଲିଆସିଛି । ୧୮୨୯ ମସିହା ସତୀ ନିରୋଧ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ହେବା ପରେ ଆହୁରି ଅନେକ ଆଇନ ମହିଳାଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇଥିଲା । ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଏବଂ ସେସମ୍ପର୍କିତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡ଼ିକୁ ହଟେଇବା ପାଇଁ ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଛେ ଯେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଆଇନର ସଂଶୋଧନ ହୋଇ ତାହାକୁ ଆହୁରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରାଯାଉଅଛି । କିନ୍ତୁ ଆଇନ କେବଳ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥିତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିପାରିବ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଚଳଣୀ, ଜୀବନଶୈଳୀରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଅନବରତ ଉଦ୍ୟମ ଜାରି ରଖିବା ଉଚିତ । ମହିଳାମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନାକୁ ସଫଳ କରିବାରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷିଆ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ବେଶ୍ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

୩୫.୭.୧ ପାଞ୍ଚବର୍ଷିଆ ଯୋଜନା (Five years Plan)

ଭାରତରେ ୧୯୫୧ ମସିହାଠାରୁ ଯୋଜନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ ହେଲା, ଯାହାକି ଭାରତର ସବୁ ବର୍ଗର ଲୋକଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡ଼ିକ ଦୂର କଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଞ୍ଚବର୍ଷିଆ ଯୋଜନା କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥିତିରେ

ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ଏହି ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକାଦଶ ପାଞ୍ଚବର୍ଷିଆ ଯୋଜନା ବଳବତ୍ତର ଅଛି । ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଦ୍ୱାଦଶ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । ଏଠାରେ ଆମେବିଭିନ୍ନ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଓ ସଫଳତାଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ।

କଲ୍ୟାଣ ଶବ୍ଦରୁ ବିକାଶ ଓ ବିକାଶରୁ ସଶକ୍ତିକରଣ ଆସିଅଛି From welfare to Development to Empowerment) ଇତିମଧ୍ୟରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରହିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ କଲ୍ୟାଣ ଶବ୍ଦରୁ ବିକାଶ ଶବ୍ଦକୁ ଏବଂ ବିକାଶ ଶବ୍ଦରୁ ସଶକ୍ତିକରଣକୁ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଛି । ଆସିଅଛି । ଏଣୁ ଆମେ ସରକାରଙ୍କର ଭୂମିକାକୁ ଆଧାର କରି ବିଭିନ୍ନ ସୋପାନଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ।

୩୫.୭.୨ ପ୍ରଥମରୁ ପଞ୍ଚମ ପାଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା

ପ୍ରଥମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା (୧୯୫୧ରୁ ୧୯୫୬) ପାରିବାରିକ ତଥା ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା । ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଏବଂ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିକାଶ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥାପନ କରାଗଲା । ୧୯୫୩ ମସିହାରେ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ସୋସିଆଲ ୱେଲଫେୟାର ବୋର୍ଡ (Central social welfare Board) ଗଠିତ ହେଲା ଏବଂ ଏହାର ଶାଖାଗୁଡ଼ିକ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ରଖାଗଲା । ଏହି ବୋର୍ଡଗୁଡ଼ିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ, ତୃତୀୟ, ଚତୁର୍ଥ ଏବଂ ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକି ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ କୌଣସି ହିସାବରେ ପ୍ରଥମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ଠାରୁ ପୃଥକ ନଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ନୀତି ଓ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ମହିଳା ବିକାଶ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଦୁଇଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଲା (କ) ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ନାରୀ ଶିକ୍ଷା ଯୋଜନା (condensed course of Education) ଏବଂ (ଖ) ସାମାଜିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ଯୋଜନା । ଦ୍ୱିତୀୟ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା (୧୯୫୬-୬୧) ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ (୧୯୬୯-୧୯୭୪) କର୍ମଜୀବୀ ମହିଳା ହଷ୍ଟେଲ (working Girls Hostel) ଏବଂ ସର୍ଟ ଷ୍ଟେ ହୋମ (Short stay home) ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।

ସମାନତାପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ଏକ ରିପୋର୍ଟ- ସରକାର ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନର ଚିନ୍ତା କରିବାର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ

୧୯୭୪ ମସିହାରେ ଭାରତରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ କମିଟି ସମାନତା ଲାଭ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରିପୋର୍ଟ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ରିପୋର୍ଟ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଉପରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ପାଇଁ ବାଟ ଫିଟାଇଥିଲା ।

ଏଥିରୁ ଜଣାପଡିଲା ଯେ ସମ୍ବିଧାନ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ଅଧିକାର ପାଇବାରୁ ମହିଳାମାନେ ପୁରୁଷଙ୍କ ଠାରୁ ବହୁତ ପଛରେ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ରିପୋର୍ଟ ଉପରେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ଏବଂ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଥିବା ଅସଫଳତାକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଗଲା । ମହିଳାମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପରି ସମାନ ଅଧିକାର ପାଇବାର ହକ୍‌ଦାର ବୋଲି ବିଚାର କରାଗଲା । ଏଗୁଡିକୁ ଭିତ୍ତିକରି ୧୯୭୬ ମସିହାରେ ସୋସିଏଲ ୱେଲଫେୟାର ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ଅଧୀନରେ ମହିଳା କଲ୍ୟାଣ ଓ ବିକାଶବ୍ୟୁରୋ (Women's welfare and Development Bureau) ଗଠିତ ହେଲା ଏବଂ ଚାରୋଟି ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଠିତ ହେଲା । ଯଥା- ମହିଳାଙ୍କ ଚାକିରି ପାଇଁ; ପୌଢଶିକ୍ଷା ଯୋଜନା ପାଇଁ, କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳା ଏବଂ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳା ।

୩୫.୭.୩ ଷଷ୍ଠ ପାଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା : କଲ୍ୟାଣ ଠାରୁ ବିକାଶ ଆଡକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ (sixth five year plan : Shift from welfare to Development)

ଷଷ୍ଠ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା (୧୯୮୦-୮୫) କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଯୋଜନାରୁ ଭାବନାଠାରୁ ବିକାଶର ଯୋଜନାକୁ ଆଭିମୁଖ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଦୁଇଟି କେଉଁ ହିସାବରେ ଭିନ୍ନ ? କଲ୍ୟାଣ ଯୋଜନାର ଭାବନା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଏକ ପ୍ରକାର ହିତକାରୀ କିମ୍ବା ସୁବିଧା ହାସଲକାରୀ ବୋଲି ପରିଚିତ କରିଥିଲା ଏବଂ ବିକାଶ ଯୋଜନାର ଭାବନା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବିକାଶର ଅଂଶୀଦାର ଭାବେ ବିବେଚନା କରୁଥିଲା । ନିମ୍ନରେ ଦୁଇଟି ଉଦାହରଣ ଦିଆଗଲା ।

ଉଦାହରଣ ୧ :

ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ଯୋଜନା ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କୁ ସିଲେଇ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଗଲା । କିନ୍ତୁ ତା ପାଖରେ ସିଲେଇ ମେସିନ୍ କିମ୍ବା ସେ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଜିନିଷ କିଣି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ନଥିଲା । ତେଣୁ ତା'ର ସିଲେଇ ଶିକ୍ଷା ତାଲିମ ନେବା ବେକାର ହୋଇଗଲା । ଏଣୁ କଲ୍ୟାଣ ଯୋଜନାରେ ତାକୁ ଏକ ପ୍ରକାର ନିଶାଣ ବା ଲକ୍ଷ୍ୟବସ୍ତୁ ଭାବେ ବିଚାର କରାଗଲା ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସେ କ'ଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ, ତାକୁ କେହି ପଚାରି ନଥିଲେ ।

ଉଦାହରଣ ୨ :

କୌଣସି ମହିଳା ବିକାଶ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମିଟିଂ ଡକାଗଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ଚାହୁଁଥିବା ବା ଚିନ୍ତା କରୁଥିବା ଯୋଜନା ଉପରେ ଭାବିବା ପାଇଁ କୁହାଗଲା ଏବଂ ଏହି ଯୋଜନାଗୁଡିକ କିପରି ଭାବେ ସୁରୁଖୁରୁରେ ଚାଲିପାରିବ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବା ପାଇଁ କୁହାଗଲା । ମହିଳାମାନେ ଗୋଟିଏ ଦୁଗ୍ଧ

ସହଯୋଗ କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଟୋକେଇ ବା ଚାଙ୍ଗୁଡି ତିଆରି କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ପରେ ଦୁଗ୍ଧ ସହଯୋଗ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲିବା ପାଇଁ ବିକାଶକାରୀ ସଂସ୍ଥା ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇଦେଲେ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ବାଉଁଶରେ ତିଆରି ଟୋକେଇ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଉପଯୁକ୍ତ ତାଲିମ ଦିଆଗଲା । ଏଠାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଯୋଜନାର ଅଂଶୀଦାରୀ ବୋଲି ନଭାବି ବରଂ ସେମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଅନୁଯାୟୀ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା ଯାହାକୁ ସେମାନେ ପରିଚାଳନା କରିବେ । ଏହା ବିକାଶର ଏକ ଉଦାହରଣ କୁହାଯାଇପାରେ ।

ଷଷ୍ଠ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର ଶେଷ ଭାଗରେ ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ (Ministry of Human Resource Development) ଅଧୀନରେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ ଖୋଲାଗଲା । ଏହି ବିଭାଗ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ନୀତି ନିୟମ ଓ ଯୋଜନା ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିଲା ।

୩୫.୭.୪ ସପ୍ତମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା (The Seventh Five year plan)

ସପ୍ତମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକୀ ଯୋଜନାରେ (୧୯୮୧-୯୦) ମହିଳାମାନଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଦୁଇଟି ନୂଆ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା; ଯଥା- ତାଲିମ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା (Support to Training and Employment, STEP) ଏବଂ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଗରିବ ମହିଳାମାନଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଁ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି ଯୋଜନା (Awareness Generation programme for Rural and poor women) । ସପ୍ତମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକୀ ଯୋଜନା କାଳର ଏହି ତିନିଗୋଟି ରିପୋର୍ଟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ଭବିଷ୍ୟତର ବିକାଶ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କର ଏହା ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ହୋଇପାରିବ । ସେଗୁଡିକ ହେଲା :

- ଶ୍ରମ ଶକ୍ତି (ମହିଳା ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତି ଜାତୀୟ କମିଶନ ଏବଂ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳା ରିପୋର୍ଟ)
- ଜାତୀୟ ମହିଳା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ଯୋଜନା (୧୯୮୮-୨୦୦୦) National perspective plan on women
- ମହିଳା ବିକାଶ ପାଇଁ ସାର୍କ ଗାଇଡ୍ ଲାଇନ (SAARC Guide Book on women Development) ଝିଅପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ୧୯୯୦ରୁ ୨୦୦୦ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଶନ୍ଧୀକୁ ସାର୍କ ବାଳିକା ଦଶନ୍ଧି (SAARC Decade of Girl child) ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

୩୫.୭.୫ ଅଷ୍ଟମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର ମୁଖ୍ୟାଂଶ (Highlights of the Eighth plan)

ଅଷ୍ଟମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର (୧୯୯୦-୯୫) ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ ସଂଗଠନକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଥିଲା । ପ୍ରଥମଟି ହେଲା-ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକୀ ସଶକ୍ତିକରଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ । ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ ହେଉଛି; ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ ଆଇନ ୧୯୯୦ର ଏକ ବୈଧାନିକ ଅଂଶ (Statutory body) ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଲା- ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଧିକାରକୁ ସମ୍ମାନର ସହ ରକ୍ଷା କରିବା । ୧୯୯୩ ମସିହାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମହିଳା କୋଷ (Rastriya Mahila Kosh) ତଳସ୍ତରର ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଅଷ୍ଟମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରେ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ ଏକ ବୈପ୍ଲବିକ ସଂଶୋଧନ ଆସିଥିଲା । ଏହା ହେଉଛି; ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଯଥା- ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଓ କର୍ପୋରେସନମାନଙ୍କରେ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ସ୍ଥାନ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ତେସ୍ତରୀ ଓ ଚଉସ୍ତରୀ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଏହି ସଂରକ୍ଷଣ ନୀତିକୁ ସମ୍ଭବପର କରିପାରିଥିଲା । ଏହାକୁ ଭାରତ ଇତିହାସ ପାଇଁ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବିପ୍ଳବ ବୋଲି କୁହାଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସାରା ଦେଶରେ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ୪୦,୦୦୦ରୁ ଅଧିକ ମହିଳା ଅଛନ୍ତି । ଏଣୁ ଯଦି ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ହୋଇନଥାନ୍ତା, ତା'ହେଲେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଏତେ ସଂଖ୍ୟକ ମହିଳା ପ୍ରବେଶ କରିପାରିନଥାନ୍ତେ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୫.୩

ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦରେ ଉତ୍ତର ଦିଅ

୧. କେଉଁ ବର୍ଷ ପ୍ରଥମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକି ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ?

୨. ପ୍ରଥମରୁ ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହିଳାଙ୍କ ବିକାଶ ପାଇଁ କେଉଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଆଧାରରେ ହୋଇଥିଲା ? ତାହାର ନାମ କ'ଣ ଦର୍ଶାଅ ।

୩. ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ୧୯୯୦ ମସିହାରେ କେଉଁ ସଂଗଠନ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ?

୪. କେଉଁ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରେ ତେୟସ୍ତରୀ (୭୩) ଓ ଚଉସ୍ତରୀ (୭୪) ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ହୋଇଥିଲା ?

୩୫.୭.୬ ବିକାଶର ସଶକ୍ତିକରଣ- ନବମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା

ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିକାଶ ପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନବମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକୀ ଯୋଜନା ସମୟରେ (୧୯୯୭-୨୦୦୨) ଦୁଇଟି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା । ପ୍ରଥମଟିରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶମୂଳକ ଯୋଜନାର ଖସଡା ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବିକାଶର ଅଂଶୀଦାର ଭାବେ ବିଚାର କରାଯାଉନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ କିମ୍ବା ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଉନଥିଲା । ନବମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକୀ ଯୋଜନା ସଶକ୍ତିକରଣ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲା ଏବଂ ଏପରି ଏକ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କଲା ଯେଉଁଠି ମହିଳାମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବାରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କଲେ । ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ୨୦୦୧ ମସିହାରେ ଭାରତ ସରକାର ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜାତୀୟ ସଶକ୍ତିକରଣ ନୀତି (National Policy for Empowerment) ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ହେଲା ନବମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକୀ ଯୋଜନାରେ ମହିଳା ଉପାଦାନୀଭୂତ ଯୋଜନା (Women component plan) । ଏହି ଯୋଜନା ଅନୁଯାୟୀ ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ମହିଳା ବିକାଶ ପାଇଁ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶତକଡ଼ା ୩୦ ଭାଗ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ।

ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ବର୍ଷ-୨୦୦୧ (Women Empowerment year-2001)

ଭାରତ ସରକାର, ୨୦୦୧ ମସିହାକୁ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ବର୍ଷ ଭାବେ ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ଏହି ବର୍ଷରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ତିନିଗୋଟି ପ୍ରାଥମିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରାଯାଇପାରିଥିଲା ।

- ମହିଳା ସମସ୍ୟା ସମ୍ପର୍କରେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ଏକା ସାଥିରେ ମିଶି ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଉଚିତ ।
- ମହିଳାମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରାଯିବା ଉଚିତ ।
- ମହିଳାମାନଙ୍କ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳତା ଏବଂ ସ୍ୱୟଂଶାସନ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ଉଚିତ୍ ।

ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ନୀତି ଏବଂ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଏବଂ ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲା । ୨୦୦୧ ମସିହାରେ ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ ଯୋଜନା ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା । ଯଥା- ସ୍ୱୟଂସିଦ୍ଧ ଏବଂ ସ୍ୱଧାର । ସ୍ୱୟଂସିଦ୍ଧ ଯୋଜନାଟି ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ ଯାହାକି ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜରିଆରେ ସଶକ୍ତିକରଣକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଏହା ବ୍ଲକ

ସ୍ତରରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ସମସ୍ତ ମହିଳା ବିକାଶ ଯୋଜନାଗୁଡିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥାଏ । ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଅର୍ଥ ଆକାରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ସଶକ୍ତିକରଣ ଯୋଜନା ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଅନେକ ଗାଁମାନଙ୍କରେ ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକଗୋଷ୍ଠୀ କେବଳ ଯେ ସଞ୍ଚୟ ପାଇଁ ସଚେତନ କରୁଛନ୍ତି ତା' ନୁହେଁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପରିବାର ଓ ଗାଁ ମଧ୍ୟରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ପାଇଁ ଲଢେଇ କରିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉଛନ୍ତି। ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ତାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସହଜ ଓ ସରଳ ଉପାୟରେ ଛୋଟ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ସ୍ୱଧାର ଯୋଜନାଟି ମଧ୍ୟ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ବିଧବା, ଜେଲ୍‌ରୁ ମୁକ୍ତ ମହିଳା କଏଦୀ, ଯେଉଁ ମହିଳାମାନେ ପରିବାରରୁ ସାହାଯ୍ୟ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟରୁ ବଞ୍ଚି ଯାଇଥିବା ମହିଳା ଏବଂ ଯୌନ ଅପରାଧର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ (Activity)

ତୁମେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠି ପରିଦର୍ଶନରେ ଯାଅ । ସେମାନଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ସଭାମନାଙ୍କରେ କ'ଣ ସବୁ ହୁଏ ପଚାରି ବୁଝ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ନେଇ ୨୫୦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

୩୫.୭.୭ ଦଶମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା

ଦଶମ ପଞ୍ଚ ବାର୍ଷିକୀ ଯୋଜନା (୨୦୦୨-୨୦୦୭) ଏପ୍ରିଲ ପହିଲା ତାରିଖରୁ ୨୦୦୨ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା । ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ବିକାଶମୂଳକ ଯୋଜନାଗୁଡିକ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଦଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା (Working Group on Empowerment of Women) । ନିମ୍ନରେ ଲିଖିତ ପ୍ରସ୍ତାବଗୁଡିକୁ ଏହା ସୁପାରିଶ କରିଥିଲା ।

- ମହିଳାମାନେ ନିଜକୁ ନିଜେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ସେମାନେ ଜଗତିକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକୁ ସାମ୍ନା କରିବା ଉଚିତ।
- ଯଦିଓ ଅନେକଗୁଡିଏ ନୀତି ଓ ଯୋଜନା ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛି; ତଥାପି ସେ ସବୁ ମହିଳା ପ୍ରଭେଦିକରଣ ଯୋଗୁଁ ଏଥିରୁ ଲାଭ ପାଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତି (Capacity Building) ପାଇଁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆଗଭର ହେବା ଉଚିତ ।

- ବିଗତ ଦଶ (୧୦) ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ଓ ବିଭିନ୍ନ କଲ୍ୟାଣକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଖର୍ଚ୍ଚର ପରିମାଣକୁ କମେଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଯେହେତୁ ଏଗୁଡିକ ମହିଳା ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରେ ଏଥିପାଇଁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗ ହେବା ଉଚିତ ।

୩୫.୭.୮ ଯୋଜନାଗୁଡିକର ସମୀକ୍ଷା (The Plans Reviewed)

୧୯୫୧ ମସିହାରୁ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକୀ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ହେବା ଠାରୁ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଅନେକ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଅନେକ କିଛି ହାସଲ କରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଲିଙ୍ଗ ପ୍ରଭେଦିକରଣ, ପାରିବାରିକ ଜୀବନ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା ନିଯୁକ୍ତି ଓ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ (୨୦୦୧) ଏବଂ ଶିଶୁ କନ୍ୟାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଦଶନ୍ଧି (୧୦ ବର୍ଷ) ଆପେ ଆପେ ମହିଳା ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଣି ଦେଇନଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ (commitment) ରହିବା ଉଚିତ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଦୂରତ୍ୱକୁ ଦୂର କରିବା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ବିଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୁସମ୍ପର୍କ ରଖିବା ଉଚିତ୍ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟିଏ ଦକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଯୋଜନା ଆବଶ୍ୟକ; ଯାହାକି ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ ନକରି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବା ଉଚିତ । ତା'ହେଲେ ଆମକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଦେଖିବାକୁ ପଡିବ ଦଶମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ କ'ଣ ସମ୍ଭବ ହେଉଛି ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୫.୪

'କ' ସ୍ତମ୍ଭ ସାଙ୍ଗେ 'ଖ'କୁ ସଜେଇ ଲେଖ ।

	କ	ଖ
୧.	ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ବର୍ଷ	ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ
୨.	ସ୍ୱୟଂସିଦ୍ଧ	୨୦୦୧
୩.	ସ୍ୱଧାର	ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳା ବିକାଶ ପାଇଁ ୩୦ ଭାଗ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା
୪.	ଦଶମ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ	ଅସୁବିଧା ପରିସ୍ଥିତିରେ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଯୋଜନା
୫.	ମହିଳା ଉପାଦାନୀଭୂତ ଯୋଜନା	୨୦୦୨

୩୫.୮ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ କାର୍ଯ୍ୟ ଜରିଆରେ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ (Women Empowerment through Voluntary Action)

ଭାରତରେ ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନଗୁଡିକ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ବେଶ୍ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ଆସୁଅଛି । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଅଲ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ଓମେନ୍ କନ୍‌ଫରେନ୍ସ, ଭାରତ ସ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଳ, ଓମେନ୍ସ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏସୋସିଏସନ, ନ୍ୟାସନାଲ କାଉନସିଲ ଅଫ୍ ଓମେନ୍ ଇତ୍ୟାଦି ସଂଗଠନ ମହିଳା ବିକାଶ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସୁଥିଲେ । ଏହି ସଂଗଠନଗୁଡି ମହିଳା ଅସମାନତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯଦିଓ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷର ଆଧିପତ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିପାରୁନଥିଲେ । ସେମାନେ ବାଲ୍ୟବିବାହ, ପରଦା ପ୍ରଥା ଓ ମହିଳାଙ୍କ ଭୋଟ ଅଧିକାର ପାଇଁ ଦାବି କରିଆସୁଥିଲେ ।

ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ମୁଖ୍ୟତଃ ମଧ୍ୟମ ଓ ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡିକର ମହିଳାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୦ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଜୋର ଧରିଥିଲା, ଅଲଇଣ୍ଡିଆ ଓମେନ୍ କଂଗ୍ରେସ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲା ଯେ "ଆଜି ଆମର ପୁରୁଷମାନେ ଗୋଟିଏ ବିଦେଶୀ ସରକାର ହାତରେ ରାଜନୀତିର ଅଧିକାର ଥିବା ଯୋଗୁଁ ହୋହାଲ୍ଲା କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ କ'ଣ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ, ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ, ଝିଅମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଅଧିକାର ଦେଇପାରୁଛନ୍ତି । ମାଂସ ପାଇଁ ମାଂସ, ରକ୍ତ ପାଇଁ ରକ୍ତ ସାମାଜିକ ଅସମାନତା ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଲଢେଇ କରିପାରୁଛନ୍ତି କି ?'' ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା କ'ଣ ଅତ୍ୟାଚାରରୁ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇପାରେ । ଯଦିଓ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ମହିଳାମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିପାରିନଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଏବେ ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ପାଇଁ ସେମାନେ ଦୃଢତାର ସହ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିପାରୁଛନ୍ତି ।

ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ପରେ ମଧ୍ୟ ୨୫ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ସଂଗଠନଗୁଡିକ ବିଭିନ୍ନ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକ ଉତ୍‌ଥାପନ କରିପାରୁନଥିଲେ । ୧୯୭୫-୧୯୮୫ ମସିହା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମହିଳା ଦଶନ୍ଧି (International Women's Decade) ପାଳନ ପରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ମନରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଜାଗରଣ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକ ଉତ୍‌ଥାପନ ପାଇଁ କଲେଜ ଏବଂ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଏ ବିଷୟରେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଗଲା ।

ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ମହିଳା ସଂଗଠନଗୁଡିକ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଲିଙ୍ଗଗତ ଅସମାନତା ପାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇଲେ ଏବଂ ଏହାର ଦୂରୀକରଣ ପାଇଁ ଦାବି କଲେ । ଏହି ସଂଗଠନଗୁଡିକ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଦଳ ସାଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କ ନରଖି ସେମାନେ ନିଜେ କାମ କଲେ । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ କେବଳ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇ କିମ୍ବା ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କଲେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିତ ହୁଏ ନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣିଥିଲା । ତେଣୁ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ କମିଟି ଗଠନ

କଲେ ଏବଂ ସମାଜରେ ଜଡ ବାନ୍ଧିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକର ମୂଳୋତ୍ପାଟନ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଯଦିଓ ଶିକ୍ଷିତ ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀର ମହିଳାମାନେ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଏହାକୁ ପରିଚାଳନା କଲେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କର୍ମଜୀବୀ ମହିଳା, ଆଦିବାସୀ ମହିଳା, କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରୁଥିବା ମହିଳା ଓ ଦଳିତ ଶ୍ରେଣୀର ମହିଳାମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ସହ ବିଚାର କଲେ । ଏହି ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ମହିଳା ସଂଘ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଓ ସବୁ ଜାତିର ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥିଲା ।

୩୫.୮.୧ କାମ ଜରିଆରେ ସଶକ୍ତିକରଣ (Empowerment through Action)

ଏହି ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ମହିଳା ସଂଘ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର, ଅନ୍ୟାୟ ଏବଂ ବିଭେଦିକରଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢେଇ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ରାଜନୈତିକ, ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନୀତିକୁ ସେମାନଙ୍କ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସାଙ୍ଗେ ସାଲିସ (compromise) କରୁନଥିଲେ । ସେମାନେ କୌଣସି ସରକାରୀ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟକୁ ନିର୍ଭର କରୁନଥିଲେ । ଏଥିସହ ସେମାନେ ଭଲ ଭାବେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ସଶକ୍ତିକରଣ ହାସଲ କରିହେବ ନାହିଁ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବାରରେ, ଅର୍ଥନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ଅସମାନତା ଦୂର ନହୋଇଛି । ଏହି ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ମହିଳା ସଂଘର ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା- ସଚେତନତା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା । ସେମାନେ ଯୌତୁକ, ଧର୍ଷଣ, ପାରିବାରିକ ହିଂସା, ମଦ୍ୟପାନ (ମଦ), କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୌନ ଉତ୍ପୀଡନ ଏବଂ ଆହୁରି ଅନେକ ସମସ୍ୟାଗୁଡିକ ହାତକୁ ନେଇଥିଲେ । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ନିଜର ସ୍ଥାନୀୟ ଅଞ୍ଚଳ କାମ ପାଇଁ ବେଶ୍ ସଚେତନ ଥିଲା । ସେମାନେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଆତ୍ମ ସମ୍ମାନ ଓ ନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ପୋଲିସ, ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ, ନିଯୁକ୍ତିଦାତା (ମାଲିକ) ଏବଂ ରାଜନୀତିଜ୍ଞଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ୩୫.୫

ନିମ୍ନଲିଖିତ ବାକ୍ୟଗୁଡିକ ଠିକ୍ ବା ଭୁଲ ଅଛି ଦର୍ଶାଅ ।

୧. ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମହିଳା ଦଶନ୍ଧି ୧୯୭୫-୮୫ ମଧ୍ୟରେ ପାଳନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଠିକ୍ ଭୁଲ

୨. ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ପୋଲିସ ସାଙ୍ଗେ ମିଶି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ନା ସରକାରର ଏକ ଅଂଶ ।

ଠିକ୍ ଭୁଲ

୩. ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନ କେବଳ ପୌର ମହିଳାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଥାଏ ।

ଠିକ୍ ଭୁଲ

୪. ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ହେଉଛି ଏକ ଚଳନ୍ତି ପ୍ରକ୍ରିୟା ।

ଠିକ୍ ଭୁଲ

୩୫.୯ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ- ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମାତ୍ର ଅନ୍ତିମ ପରିଣତି ନୁହେଁ (Women Empowerment is a process and not a finished product)

ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ୩୦୦୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହିଳାମାନେ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ହୋଇଆସିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ମାତ୍ର ୧୭୫ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ମହିଳାମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଆସିଛନ୍ତି । ଭାରତରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ସହ ସଂଖ୍ୟା ମଧ ଅଧିକ, ତେଣୁ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସମର୍ପିତ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଚେଷ୍ଟା ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହେବା ଉଚିତ । ସଶକ୍ତିକରଣ ହେଉଛି ଏକ ଆଲୋକ ଯାହାକି ପ୍ରତ୍ୟେକ ହୃଦୟକୁ ଆଲୋକିତ କରିବା ଉଚିତ । ତା'ହେଲେ ଏହା ଏକ ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରିବ । ଏଣୁ ସରକାର ହେଉ ବା ମହିଳା ସଂଗଠନ ହେଉ କେହି ବି ସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ସମାଜକୁ ଆଲୋକିତ କରିବାକ ହେବ ।

ତୁମେ କ'ଣ ଶିକ୍ଷା କଲ What you have learnt

- ବିଗତ ୧୭୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ସାମାଜିକ ପ୍ରଥା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ମୁକ୍ତି ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନେକଗୁଡିଏ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇଅଛି ।
- ମହିଳାମାନେ ଏ ମୁକ୍ତିର ଲାଭ ହାସଲ କରିପାରିବେ ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ଏପରି ଏକ ପରିବେଶରେ ରହିବେ; ଯେଉଁଠି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିବା ଅଧିକାରଗୁଡିକରେ ସେମାନେ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିବେ ।
- ଜଣେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ମହିଳା ହେଉଛି ସିଏ, ଯିଏ ନିଜ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ ନିଷ୍ପତ୍ତିଗୁଡିକ ନିଜେ ଗ୍ରହଣ କରେ । ସେ ନିଜ ଘରର ଓ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡିକରେ ହେଉଥିବା ହିଂସାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଥାଏ ।
- ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବାକୁ ପଡିବ ତା'ନହେଲେ ସେମାନେ ଜୀବନକୁ ସରଳ ଓ ସୁନ୍ଦର କରି ଗଢି ତୋଳିପାରିବେ ଏବଂ ଏକ ଆଲୋକମୟ ସମାଜ କରିପାରିବେ ।

- ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବାର ଅର୍ଥ ସବୁ ଧରଣରର ଅତ୍ୟାଚାରରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା । ଯଦି ଜଣେ ମହିଳା ସମସ୍ତ ଅତ୍ୟାଚାରରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବ ତା'ହେଲେ ସେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇପାରିବ ।

- ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାର ଆନ୍ଦୋଳନ ଯଥା-ସତୀପ୍ରଥା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ, ବିଧବାବିବାହର କଟକଣାକୁ ଉଠାଇବା, ବାଲ୍ୟବିବାହ ଉପରେ କଟକଣା ଇତ୍ୟାଦି ହେଉଛି ମହିଳା ମୁକ୍ତି ଦିଗରେ ପ୍ରଥମ କେତେକ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ ପଦକ୍ଷେପ ।

- ବିଭିନ୍ନ ଆଇନ ଲୋକମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ହଠାତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିପାରିନଥିଲା । ଯଦିଓ, ମହିଳାମାନେ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଲେ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଦେଖାଦେଇଥିଲା ।

- ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ପରେ ଉଭୟ ସରକାରୀ ଓ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥିତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

- ସରକାରୀ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡିକ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକାଦଶ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ଶେଷ ହୋଇସାରିଛି ଏବଂ ଏବେ ଦ୍ୱାଦଶ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ।

- ଯେଉଁ ପ୍ରଥମ ପାଞ୍ଚଟି ଯୋଜନା ହାତକୁ ନିଆଗଲା, ତାକୁ ଜନକଲ୍ୟାଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନାମରେ ନାମିତ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ମହିଳା ସମସ୍ୟାଗୁଡିକୁ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଗଲା ।

- ଷଷ୍ଠ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକି ଯୋଜନାରେ କଲ୍ୟାଣରୁ ବିକାଶ ଆଡକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବିକାଶ ଯୋଜନାର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶୀଦାର ଭାବେ ବିଚାର କରିଥିଲା ।

- ଷଷ୍ଠ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର ଶେଷ ଭାଗରେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁବିକାଶ ବିଭାଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଗଲା ।

- ସପ୍ତମ ଓ ଅଷ୍ଟମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ ତିନୋଟି ମୁଖ୍ୟ ଦଲିଲ ଏବଂ ଦୁଇଟି କମିଶନ ମହିଳାଙ୍କ ବିକାଶ ପାଇଁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

- ନବମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ ବିକାଶ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଠାରୁ ସଶକ୍ତିକରଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଗଲା । ୨୦୦୧ ମସିହାକୁ ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ବର୍ଷ ଭାବେ ବିଚାର କରାଗଲା ଏବଂ ଏହି ବର୍ଷଠାରୁ ଅନେକ ବିକାଶମୂଳକ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । ସ୍ୱୟଂସିଦ୍ଧ ଓ ସ୍ୱଧାର ନାମରେ ଦୁଇଟି ବିକାଶମୂଳକ ଯୋଜନାକୁ ବେଶ୍ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

- ସାରା ଭାରତରେ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠି ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢେଇ

ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏମାନଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସରକାରୀ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ଭାବେ ମିଳିନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ନିଜେ ମାନବ ସମ୍ବଳ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମ୍ବଳ ବାହାର କରି ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ପାଇଁ ଲଢେଇ କରୁଥିଲେ ।

- ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଏହା ଏକ ଅବଶିଷ୍ଟ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏଣୁ ସଶକ୍ତିକରଣ ଦୀପଟି ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଜଳିବା ଉଚିତ ।

ପାଠ୍ୟାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

ତଳଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକର ଉତ୍ତର ୨୦୦-୩୦୦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।

୧. ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ସମାଜ ସଂସ୍କାର ଆନ୍ଦୋଳନର ମୁଖ୍ୟ ସଫଳତା କ'ଣ ଥିଲା ?

୨. ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର ଭୂମିକାକୁ ଦର୍ଶାଅ ।

୩. ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀର ଭୂମିକା କ'ଣ ଥିଲା ଲେଖ ?

୪. କିଭଳି ଭାବରେ ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗ୍ରାମ୍ୟମହିଳାଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରାଇପାରିବ ?

ପରିଭାଷା (Glossary)

୧. **ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ମହିଳାସଂଘ (Autonomous Women's Group):** ଏହା ଏକ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀ ଯେଉଁଠି ସରକାର କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ ନଥାଏ କିମ୍ବା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନଥାଏ ।

୨. **ମୁକ୍ତି ବା ସ୍ୱାଧୀନତା (Emancipation) :** କୌଣସି ଧରଣର ଅତ୍ୟାଚାରରୁ ବା ଦାସତ୍ୱରୁ ବା ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତି ।

୩. **ସଶକ୍ତିକରଣ (Empowerment) :** ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ହିଂସାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ନିଜେ ମହିଳାମାନେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ।

୪. **ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା (five year plans) :** ଭାରତୀୟ ସମାଜର ସବୁ ପ୍ରକାର ବିକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଯୋଜନା କମିଶନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ।

୫. **ସମାନତା (equality) :** ୧୯୨୪ ମସିହାରେ ଭାରତରେ କମିଟି ଅନ୍ ଦି ଷ୍ଟେଟ୍ସ ଅଫ୍ ଓମେନ୍ ଦ୍ୱାରା ଏକ ରିପୋର୍ଟ ଦାଖଲ ହୋଇଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ମହିଳାମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସମାନ ଅଧିକାର ହାସଲ କରିବା ଦିଗରେ ବହୁତ

ପଛରେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା ।

୬. ମହିଳା ଆନ୍ଦୋଳନ (Women's Movement) : ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସାମାଜିକ ବ୍ୟାଧିରୁ ମୁକ୍ତି ଦେବା ପାଇଁ ଏବଂ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ସମାନତା ହାସଲ ପାଇଁ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ଆନ୍ଦୋଳନ ।

୭. ତେସ୍ତରୀ (୭୩) ଓ ଚଉସ୍ତରୀତମ (୭୪) ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ (73rd & 74th constitutional Amendments) ତେସ୍ତରୀତମ ଓ ଚଉସ୍ତରୀତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ସଂସ୍ଥା ଯଥା- ପଞ୍ଚାୟତ, ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିମାନଙ୍କରେ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା ।

ପାଠଗତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକର ଉତ୍ତର

୩୫.୧ (୧) ୨୦୦୧ (୨) ମୁକ୍ତି (୩) ସଶକ୍ତି ମହିଳା

(୪) ଆଲୋକମୟ

୩୫.୨ (୧) ୨୦୦୨ (୨) ମହିଳାଙ୍କ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ

(୩) ୧୮୫୬ (୪) ଝିଅର ବୟସ ୧୪ ଓ ପୁଅର ବୟସ ୧୮

୩୫.୩ (୧) ୧୯୫୧ (୨) କଲ୍ୟାଣ

(୩) ଜାତୀୟ ମହିଳା କମିଶନ (୪) ଅଷ୍ଟମ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା

୩୫.୪ (୧) ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ବର୍ଷ ୨୦୦୧

(୨) ସ୍ୱୟଂସିଦ୍ଧ ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ

(୩) ସ୍ୱଧାର ଅସୁବିଧା ପରିସ୍ଥିତିରେ ମହିଳାଙ୍କ ପାଇଁ ଯୋଜନା

(୪) ଦଶମ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ୨୦୦୨

(୫) ମହିଳା ଉପାଦାନୀଭୂତ ଯୋଜନା - ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳା ବିକାଶ (womens component plan) ପାଇଁ ୩୦ ଭାଗ ଅର୍ଥର ବ୍ୟବସ୍ଥା

୩୫.୫ (୧) ଠିକ୍ (୨) ଭୁଲ (୩)ଭୁଲ (୪) ଠିକ୍